

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce
JMÉNO A PŘÍJMENÍ

Plzeň 2012

Lucie Sejkorová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra správního práva

Magisterský studijní program

Obor právo

Diplomová práce

JMÉNO A PŘÍJMENÍ

Zpracovala: Lucie Sejkorová

Vedoucí práce: JUDr. Václav Henych, katedra správního práva

Plzeň 2012

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Jméno a příjmení zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury“.

V Plzni dne 13. července 2012

.....
Lucie Sejkorová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat JUDr. Václavu Henychovi za vedení této diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	1
1 Obecně o pojmech jméno a příjmení	3
1.1 Právo na jméno.....	5
1.2 Povinnosti spojené s užíváním jména a příjmení	5
2 Historie jmen a příjmení a vývoj jejich právní úpravy	7
2.1 Období do roku 1918	7
2.2 Období od roku 1918 do roku 1939	9
2.3 Období od roku 1939 do roku 1945	10
2.4 Období od roku 1945 do roku 1950	11
2.5 Období od roku 1950 do roku	13
3 Současná právní úprava jména a příjmení	17
3.1 Prameny právní úpravy jména a příjmení	17
3.2 Jméno	20
3.2.1 Jméno narozeného dítěte.....	20
3.2.2 Volba a užívání více jmen	23
3.2.3 Užívání české podoby cizojazyčného jména	24
3.2.4 Jméno uvedené v matričním dokladu v jiném než českém jazyce	25
3.2.5 Jméno příslušníků národnostních menšin	26
3.2.6 Jméno osvojence	26
3.3 Příjmení.....	27
3.3.1 Příjmení narozeného dítěte	27
3.3.2 Příjmení osvojence.....	30
3.3.3 Příjmení manželů	31
3.3.4 Užívání příjmení v souvislosti s rozvodem.....	32
3.3.5 Užívání více příjmení.....	33
3.3.6 Příjmení zapsané podle cizozemského matričního dokladu	34
3.3.7 Příjmení žen	34
3.3.8 Užívání příjmení žen v mužském tvaru	35
3.3.9 Příjmení partnerů podle zákona o registrovaném partnerství	36
3.3.10 Transkripce příjmení.....	36
3.4 Změna jména a příjmení.....	37
3.4.1 Změna jména.....	37
3.4.2 Změna příjmení obecně	38

3.4.3	Změna příjmení za trvání manželství.....	40
3.4.4	Změna příjmení osob, které uzavřeli registrované partnerství	41
3.4.5	Změna jména a příjmení osoby, která není občanem České republiky	42
3.4.6	Změna jména a příjmení v souvislosti se změnou pohlaví	42
3.4.7	Procesní úprava změny jména a příjmení	43
3.5	Pravomocná rozhodnutí cizího státu ve věci změny jména a příjmení občana České republiky	46
3.6	Oprava zápisu jména a příjmení.....	47
3.7	Správní poplatky na úseku jména a příjmení	48
3.8	Přestupky na úseku jména a příjmení.....	49
4	Vybraná rozhodnutí soudů ve věci jména a příjmení	51
4.1	Rozbor rozsudku Nejvyššího správního soudu ČR č.j. 4 As 52/2004-77 a jeho důsledky	51
4.1.1	Související právní úprava.....	51
4.1.2	Popis případu, o němž Nejvyšší správní soud rozhodoval	51
4.1.3	Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR	52
4.1.4	Důsledky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR	53
4.2	Rozsudek Evropského soudního dvora C-148/02 ve věci Carlos Garcia Avello proti Belgickému státu	53
4.2.1	Související právní úprava.....	53
4.2.2	Popis případu, o němž Evropský soudní dvůr rozhodoval	54
4.2.3	Rozhodnutí Evropského soudního dvora.....	55
4.2.4	Srovnání Rozhodnutí Evropského soudního dvora C-148/02 ve věci Carlos Garcí Avello proti Belgickému státu s právní úpravou České republiky	57
	Závěr	59
	Seznam použité literatury	61
	Resume.....	66

Úvod

Jméno a příjmení patří spolu s fyzickou podobou, datem narození (resp. rodným číslem) a státním občanstvím mezi základní identifikační znaky fyzické osoby, na základě kterých lze určit totožnost konkrétní osoby tak, aby ji nebylo možno zaměnit s jinou. Na rozdíl od data narození se ostatní identifikační znaky mohou v průběhu života měnit v souvislosti s různými životními situacemi.

Jméno narozenému dítěti určují zpravidla jeho rodiče. Na výběr jména mají vliv nejrůznější aspekty. Může se jednat o rodinnou tradici (není neobvyklé, že stejné jméno nese v mužské linii otec a syn), náboženství, sociální postavení, zájmy nebo jednoduše o snahu pojmenovat nového člena rodiny co možná nejoriginálněji nebo naopak nějakým tradičně českým jménem. Velmi zajímavým zdrojem informací o četnosti dívčích a chlapeckých jmen v určitém časovém období mohou být údaje poskytované Českým statistickým úřadem, který v rámci své činnosti tato data zpracovává, a veřejností jsou velmi vyhledávána.

Většina lidí bude pravděpodobně považovat to, že každý z nás má jméno a příjmení za fakt, kterým není potřeba se nijak zvlášť zabývat. Tato otázka se však týká každého jedince a je součástí jeho identity. Pod svým jménem a příjmením vystupujeme v právních vztazích a před orgány veřejné moci. Zájem státu na jejich právní regulaci je tedy zcela oprávněný.

Veřejnoprávní úprava jména a příjmení je relativně nová. Stěžejním právním předpisem upravujícím tuto problematiku je zákon č. 301/2002 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti 1. července 2001¹. Souvisejícím právním předpisem je vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Jméno a příjmení nejsou však instituty čistě veřejnoprávními. Úzce s nimi souvisí i právo soukromé, a to zejm. zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení těchto předpisů je tedy potřeba aplikovat v jejich vzájemné souvislosti. Jméno a příjmení je také předmětem úpravy několika mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána.

---

¹ s výjimkou ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 301/2002 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

Cílem této diplomové práce je poskytnout komplexní přehled o právní úpravě jména a příjmení. V úvodu této práce se budu zabývat základními pojmy (jméno, příjmení, matrika), právem na jméno a povinnostmi, které jsou s těmito instituty spojeny. Jména a příjmení jsou obrazem každé doby, jsou v těsném vztahu s dějinami společenskými i hospodářskými, a proto bude věnována pozornost i vývoji právní úpravy jména a příjmení na našem území. Stěžejní částí této práce bude pak současná právní úprava. Pozornost bude věnována pramenům právní úpravy jména a příjmení, problematice užívání, zápisu a změny jména a příjmení. Okrajově bude věnována pozornost i šlechtickým titulům a přestupkům na úseku jména a příjmení. Na závěr této práce je pak zařazena kapitola týkající se vybraných rozhodnutí soudů ve věci jména a příjmení.

Tato práce je zpracována podle právního stavu platného ke dni 30. června 2012.

1 Obecně o pojmech jméno a příjmení

Právní úpravu jména, příjmení a matrik (společně např. s problematikou evidence obyvatel, občanských průkazů, cestovních dokladů) můžeme systematicky zařadit pod úsek vnitřní správy, který se týká zabezpečení osobního stavu obyvatelstva. Vnitřní správa je jedním z tradičních odvětví veřejné správy. Úzce však souvisí tato problematika i se soukromoprávní úpravou, zejm. s instituty práva rodinného.

Pojmy jméno a příjmení jsou spojeny s každým jedincem. V běžné řeči jsou používány bez zjevných obtíží a nevznikají větší pochybnosti o jejich významu. S těmito pojmy pracují i právní předpisy práva veřejného i soukromého, jejich zákonnou definici však neposkytují.

Každá fyzická osoba má jednak osobní (křestní) jméno, jednak příjmení jakožto jméno rodové (po rodičích).²

Jméno a příjmení je „individualizovaná slovní identifikace, pod kterou je občan zapsán v matrice, a dále kterou je označen ve veřejné listině osvědčující jeho totožnost.“³ Pojem **jméno** Slovník českého práva také definuje jako „důležitý individuální znak každého člověka, pod kterým je ve společnosti znám a vystupuje v právních vztazích, a které udává jeho totožnost.“ Totožnost se prokazuje občanským průkazem anebo jiným obdobným dokladem, který je veřejnou listinou, nebo jiným hodnověrným způsobem.⁴ Mezi další identifikační údaje, které obsahuje občanský průkaz a které prokazují totožnost fyzické osoby, patří podoba, pohlaví, státní občanství, datum, místo a okres narození, rodné číslo, adresa místa trvalého pobytu a rodinný stav nebo registrované partnerství.

S pojmy jméno a příjmení úzce souvisí i pojem **matrika**. Ten je běžně užíván ve třech různých významech. Může se jednat o úřad, který zabezpečuje výkon dané činnosti, státní evidenci, která obsahuje zákonem stanovené údaje nebo knihu, do níž se tyto údaje fyzicky zapisují. Matrikou se dle § 1 zákona č. 301/2002 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších

² HENDRYCH, D et al. *Právní slovník*. 2. rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, str. 279.

³ MADAR, Z., PLECITÝ, V., VRABEC, J. *Slovník českého práva. I. díl, A-O*. 3. rozš. a podst.přepr.vyd. Praha: Linde, 2002.

⁴ § 4a zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů

předpisů, rozumí státní evidence narození, uzavření manželství, vzniku registrovaného partnerství a úmrtí fyzických osob na území České republiky a narození, uzavření manželství vzniku registrovaného partnerství a úmrtí, k nimž došlo v cizině, jde-li o státní občany České republiky. Obec, která vykonává činnost na úseku jména a příjmení, se označuje jako matriční úřad a kniha, do které se zapisují stanovené údaje, se označuje jako matriční kniha.

Matrika se dělí na:

- matriku narození, pro kterou se vede kniha narození,
- matriku manželství, pro kterou se vede kniha manželství,
- matriku registrovaného partnerství, pro kterou se vede kniha registrovaného partnerství,
- matriku úmrtí, pro kterou se vede kniha úmrtí.

Údaje, které jsou zapsané v matričních knihách, jsou obsaženy v matričních dokladech, kterými jsou:

- rodný list,
- oddací list,
- úmrtní list,
- doklad o partnerství.

Pokud se údaje v matričních dokladech odlišují od údajů uvedených v jiných veřejných listinách, uplatní se zde vyvratitelná právní domněnka, že za správné se považují údaje uvedené v matričním dokladu, pokud se neprokáže opak.⁵

Pokud by byl na základě chybných údajů v matriční knize vystaven matriční doklad s nesprávnými údaji, pak musí matriční úřad vystavit matriční doklad bezchybný. Správní poplatek podle zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů se v tomto případě nevybírání, neboť se jedná pouze o technickou opravu zápisu, nikoli o opravu zápisu v důsledku změny jména nebo příjmení.

---

⁵ SKULOVÁ, S. in JURNÍKOVÁ, J. et al. *Správní právo: zvláštní část*. 6. dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 15.

1.1 Právo na jméno

Právo na určení, užívání a změnu jména a příjmení nepatří mezi práva výslovně stanovená Listinou základních práv a svobod. Listina však zaručuje v čl. 10 odst. 1 každému - tedy jak občanovi, tak cizinci - právo na ochranu jeho jména.

V rámci soukromého práva se může fyzická osoba domáhat ochrany jména podle ustanovení Občanského zákoníku o ochraně osobnosti.

V rámci veřejného práva slouží k ochraně jména a příjmení zejm. zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje ochranu jména, příjmení a jiných osobních údajů o fyzických osobách, které jsou zpracovávány orgány státu, orgány územní samosprávy, jinými orgány veřejné moci a též fyzickými a právníckými osobami.

Česká republika je rovněž vázána mezinárodními smlouvami, které upravují právo na jméno. Článek 24 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech stanovuje, že každé dítě je registrováno okamžitě po narození a dostane jméno. Obdobnou úpravu obsahuje i článek 8 Úmluvy o právech dítěte, kde je stanoveno, že smluvní státy se zavazují respektovat právo dítěte na zachování jeho totožnosti (jejíž součástí je i jméno a příjmení) a v případě, že dojde k protizákonnému, částečnému nebo úplnému zbavení totožnosti dítěte, musí mu stát poskytnout potřebnou pomoc a ochranu pro její urychlené obnovení.

Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva nelze popřít zájem státu na právní regulaci jména, avšak tento fakt „nemůže v žádném případě vyloučit jméno z chráněné oblasti soukromého a rodinného života, a to tím spíše, že toto právo zakládá také oprávnění určit si vztahy navenek, k jiným lidem.“⁶

1.2 Povinnosti spojené s užíváním jména a příjmení

Práva týkající se osobního stavu mají především soukromoprávní základ, avšak jejich význam právo soukromé přesahuje. Některá statusová práva, mezi která patří i práva týkající se jména a příjmení, se realizují prostřednictvím práva veřejného, a proto státní moc těmto právům neposkytuje jen ochranu, ale současně i určuje povinnost toto právo realizovat.⁷

⁶ MATES, P. *Ochrana soukromí ve správním právu*. 2. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 124.

⁷ RADVANOVÁ, S. Rodina jako zdroj statusových práv. *Správní právo*, 2003, č. 5-6, s. 251.

V § 61 zákona o matrikách, jménu a příjmení je stanoveno: „*Fyzická osoba, které byl matričním úřadem vydán matriční doklad, má povinnost užívat při jednání před orgány veřejné moci, Českou národní bankou, Veřejným ochráncem práv, Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových, státními fondy a zdravotními pojišťovnami (dále jen „úřední styk“) jméno, popřípadě jména, která jsou uvedena na tomto matričním dokladu.*“⁸ Obdobně je v § 68 stanovena povinnost fyzické osoby užívat v úředním styku příjmení, popřípadě více příjmení, která jsou uvedena v matričním dokladu.

Porušením této povinnosti může být naplněna skutková podstata přestupku podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.⁹

Jiná situace ovšem nastává v případě, kdy osoba užívá mimo úřední styk jiné jméno než to, které má uvedené v rodném listu. Může se jednat o přezdívku, umělecké jméno, zdrobnělinu jména apod. Užívání takového jména je v soukromém životě běžné a není v rozporu se zákonem o matrikách, jménu a příjmení.

---

⁸ Do 30. června 2008 se vztahovala tato povinnost pouze na občany České republiky.

⁹ O přestupcích na úseku jména a příjmení bude dále podrobněji pojednáno v kapitole č. 3.

2 Historie jmen a příjmení a vývoj jejich právní úpravy

Historie jmen a příjmení úzce souvisí s historií matrik. Cílem této práce však není poskytnout co nejpodrobnější historický přehled týkající se této problematiky, a proto bude pozornost věnována zejména nejvýznamnějším událostem a právním předpisům.

2.1 Období do roku 1918

Jména vznikla tehdy, když se objevila potřeba jedince individualizovat tak, aby ho bylo možno odlišit od ostatních. Původně byly osoby označovány pouze jedním osobním jménem. Jejich původ lze spatřovat ve jménech obecných, tj. v označení osob, zvířat, věcí, vlastností nebo činností. Jméno mělo člověka popsat, charakterizovat jeho postavení ve společnosti, mělo vyjadřovat jeho skutečné či chtěné vlastnosti tělesné či duševní, nebo mělo popisovat jeho vztah k okolnímu světu (přírodě, bohům, lidem).

V souvislosti s růstem počtu obyvatel se však začalo ukazovat, že jedno jméno je pro identifikaci osob nedostačující. Od 13. století se začala objevovat další označení osob, která se připojovala za jejich jméno osobní a byla označována jako *přízviska* nebo *příjmi*. Tato bližší označení se týkala tělesných či duševních vlastností (Velký, Zkoumal), řemesel (Rybář, Mlynář), bydliště či původu osoby (Skalský, Zlesák) apod. Na rozdíl od dnešní podoby příjmení se vyznačovala neustáleností, proměnlivostí a nedědila se. Na vývoj příjmení měly také výrazný vliv společenské (sociální) rozdíly. Nejprve se příjmení vyskytovala u šlechty v podobě šlechtických příjmí (přízvisek), které byly nejčastěji odvozovány od jmen místních (např. z Hrádku, z Újezdu), poté u měšťanů a na venkově, kde se začala ustalovat v dědičná příjmení v 17. století. Nejpozději se ustalovala příjmení ve vrstvě dělnické (na konci 18. století).¹⁰

Jména fyzických osob původně pařila do sféry soukromoprávní. Teprve postupným vývojem se stávala předmětem správy státu. Od 18. století se vyvíjí právní úprava jména jako veřejnoprávní.¹¹ Právní úprava nabývání a užívání příjmení souvisela

---

¹⁰ KNAPPOVÁ, M. *Příjmení v současné češtině: Jazyková příručka*. 1. vyd. Liberec: AZ Kort, 1992, s. 3-6

¹¹ SKULOVÁ, S. in JURNÍKOVÁ, J. et al. *Správní právo: zvláštní část*. 6. dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 19.

především se zájmem státu na plnění daňových, vojenských a dalších veřejnoprávních povinností.¹² Do té doby byly vedeny matriky pro nestátní účely.¹³

Významným rokem je z pohledu tématu této práce rok 1770, kdy se na základě nařízení Marie Terezie do matrik narozených začalo zapisovat i jméno nemanželského otce v případě, že dítě uznal za vlastní. V roce 1771 zavedla církev jednoduché formuláře a matriční zápisy se začaly psát do předepsaných rubrik.

Dalším důležitým mezníkem byl rok 1780, ve kterém Josef II. Vydal patent, podle kterého se stanovila pravidla pro užívání jmen a příjmení a všem obyvatelům se stanovila povinnost je užívat patentem stanoveným způsobem. Všichni obyvatelé tedy měli od tohoto okamžiku povinnost užívat své jméno a příjmení v ustálené formě.¹⁴ Právní úprava užívání jména a příjmení se tak stala předmětem zájmu veřejného práva. V roce 1784 byl vydán císařský patent Josefa II. o vedení matrik, které byly rozděleny na samostatné knihy narození, oddání a zemřelých. Matriky byly i nadále spravovány křesťanskými duchovními. Vedení židovských matrik bylo upraveno až v roce 1837, přitom již od roku 1787 platilo, že židovská rodina nebo samostatná osoba si musí zvolit jméno a příjmení.¹⁵

Soukromoprávní předpisy se jménem ani příjmením nezabývaly. Změnu přinesl v roce 1811 Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., Všeobecný zákoník občanský,¹⁶ který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1812. Na našem území tento právní předpis platil až do roku 1950.¹⁷

Všeobecný zákoník občanský jasně stanovil v kapitole O právu manželském v § 92, že v souvislosti s uzavřením manželství manželka obdrží jméno (myšleno příjmení) manželovo, tedy bez možnosti jiné volby.

Právní úprava příjmení dětí byla upravena dvojím způsobem. Pro děti narozené v manželství platila úprava obsažená v § 146, děti po svém otci nabývali příjmení, jeho erb a jiná práva jeho rodu a stavu, která neměla pouze osobní povahu. Pro nemanželské

---

¹² ADAMOVÁ, K., MATES, P. *Právní pověry*. 1. vyd. Praha: Linde, 1996, s. 96

¹³ Vedení matrik pro církevní účely katolíků přikázal v roce 1563 tridentský koncil

¹⁴ BENEŠ, J. *O českých příjmeních*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962. s.13

¹⁵ ADAMOVÁ, K., MATES, P. *Právní pověry*. 1. vyd. Praha: Linde, 1996, s. 96

¹⁶ Německy Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (zkratka ABGB), v české právní praxi označovaný jako obecný zákoník občanský

¹⁷ V Rakousku platí (samozřejmě v novelizované podobě) dodnes.

děti platila úprava zvláštní, obsažená v § 165. Děti narozené mimo manželství nepoživali vůbec práv rodiny ani práv příbuzenstva, neměli právo na příjmení po otci, nýbrž měli určené příjmení rodu matky. Podle § 181 mohla však být tato zásada prolomena v případě, kdy manžel matky dítěte narozeného mimo manželství, toto dítě uznal za vlastní a tím dítě nabylo jeho příjmení. K tomuto prohlášení mohlo dojít pouze v případě, že s tím pokrevní otec souhlasil, a pokud se jednalo o dítě nezletilé a pokrevní otec nebyl znám nebo již nebyl naživu, vyžadoval se souhlas matky dítěte, poručníka a soudu. Uznat za vlastní bylo tedy možné i dítě zletilé.

V § 182 byla obsažena i právní úprava týkající se osvojeců. Ten, kdo byl přijat za vlastního (osvojen) obdržel příjmení zvolitele (osvojitele) nebo jméno rodu zvolitelkyně (osvojitelkyně). Zároveň si však ponechává i předešlé jméno rodiny, pokud nějaké má.

Třetí novelou Všeobecného zákoníku občanského, která byla přijata v roce 1916, byla poprvé v našem právním řádu poskytnuta ochrana jménu, kdy se mohl domáhat soudní ochrany ten, komu bylo upíráno užívat jeho jméno nebo ubližováno neoprávněným užíváním jeho jména, jakož i jména krycího, čili pseudonymu.¹⁸

Dekretem dvorské kanceláře z roku 1826 byla upravena problematika povolování změny příjmení. Ke změně příjmení mohlo docházet pouze tehdy, když osoba byla povýšena do šlechtického stavu a získala tak šlechtický titul nebo přestoupila ke křesťanské víře. Ke změně příjmení však mohlo dojít i jiných, avšak zvláštního zřetele hodných, důvodů. V těchto případech pak rozhodoval o žádostech o změnu příjmení sám panovník.¹⁹

2.2 Období od roku 1918 do roku 1939

Dne 28. října 1918 vznikl samostatný československý stát. V případě nově vzniklého státu však bylo potřeba vyřešit otázku existence právního řádu, aby nevzniklo ve společnosti bezpráví. Nejvyšší zákonodárný orgán Národní výbor schválil zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, který je

---

¹⁸ ADAMOVÁ, K., MATES, P. *Právní pověry*. 1. vyd. Praha: Linde, 1996, s. 97

¹⁹ BENEŠ, J. *O českých příjmeních*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962. s.13

tzv. recepční normou. Tento zákon v čl. 2 stanovil, že „*veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.*“ Do právního řádu nově vzniklého státu tak byly převzaty zákony, které v některých případech počínali dobou Marie Terezie. Nadále zůstával v platnosti i výše zmíněný Všeobecný zákoník občanský. Ačkoliv se mělo jednat o dočasný stav, Všeobecný zákoník občanský platil na našem území až do roku 1950.

Recepční norma současně řešila i otázku, které orgány budou právní řád aplikovat. V čl. 3 se stanovilo, že „*všechny úřady samosprávné, státní a župní, ústavy státní, zemské, okresní a zejména i obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují a jednají dle dosavadních platných zákonů a nařízení.*“

Významným právním předpisem této doby byl zákon ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky, který byl publikován ve Sbírce zákonů a nařízení státu československého pod č. 121.

Uvozovací zákon obsahoval 10 článků a mj. prohlašoval, že zákony odporující Ústavě jsou neplatné. Účinnost uvozovacího zákona a Ústavy nastala dnem 6. března 1920 a současně pozbyly platnosti všechny dřívější ústavní zákony a dále předpisy, které odporují ústavní listině a republikánské formě státu.

Ústava kromě dělby moci obsahovala v hlavě páté práva a svobody, jakož i povinnosti občanské. Byla zakotvena rovnost všech bez ohledu na původ, rasu, jazyk, státní příslušnost nebo náboženství. Výsady pohlaví, rodu a povolání nebyly nadále uznávány.

V tomto období nedošlo k zásadním změnám právní úpravy užívání jména a příjmení.

2.3 Období od roku 1939 do roku 1945

Nejen společenský a hospodářský ale i právní vývoj samostatného státu československého byl zastaven v březnu roku 1939, kdy bylo nejprve obsazeno území Čech a Moravy německou armádou a následně byl výnosem, který byl dokonce zveřejněn ve Sbírce zákonů pod č. 75/1939 Sb., na našem území zřízen „*Protektorát Čechy a Morava.*“ Další vývoj situace na našem území vzhledem k tématu této práce není třeba zvlášť popisovat i s ohledem na to, že se jedná o obecně známé skutečnosti.

Právo v této době bylo značně nepřehledné, neboť výnos v čl. 12 stanovil, že právo platné v Čechách a na Moravě zůstává v účinnosti, pokud však neodporuje smyslu převzetí ochrany Německou říší, což je na první pohled těžko definovatelný pojem. Současně však bylo v čl. 11 stanoveno, že Říše může vydávat právní předpisy s platností pro protektorát a že může převzít do vlastní správy správní obory a zřídit k tomu potřebné vlastní říšské úřady.

Z pohledu právní úpravy jména a příjmení však nadále zůstával v platnosti Všeobecný zákoník občanský.

Vedení matrik na našem území však nebylo jednotné. V pohraničí, v tzv. Sudetech, byly matriky vedeny podle říšského zákoníku u občanských úřadů - tzv. standesamtů.²⁰

Jak již bylo uvedeno výše, Dekretem dvorské kanceláře z roku 1826 byla upravena problematika povolování změny příjmení. Ke změně příjmení mohlo dojít v případě, když osoba přestoupila ke křesťanské víře. Dne 3. února však vydal Nejvyšší správní soud rozhodnutí, v němž bylo stanoveno, že přestoupení ke křesťanské víře, neodůvodňuje právní nárok, aby byla povolena změna příjmení.²¹

2.4 Období od roku 1945 do roku 1950

Po skončení 2. světové války, kdy byla obnovena samostatná Československá republika, vyvstala opět potřeba nastolit právní řád.

Stalo se tak vyhláškou ministra vnitra č. 30/1945 Sb., ze dne 27. července 1945, o platnosti ústavního dekretu prezidenta republiky ze dne 3. srpna 1944, č. 11 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku. Tato vyhláška byla vydána podle § 2 dekretu.

V ústavním dekretu prezidenta republiky bylo mj. stanoveno, že Ústavní a jiné právní předpisy československého státu, které byly vydané do 29. září 1938 včetně, pocházejí ze svobodné vůle československého lidu a jsou součástí československého právního řádu.

---

²⁰ Historie vedení matričních knih u nás. [kcprymarov.estranky.cz](http://www.kcprymarov.estranky.cz) [online]
Dostupné z: <http://www.kcprymarov.estranky.cz/clanky/historie/demograficke-udalosti-a-zmeny-ve-vedeni-matricnich-knih-u-nas.html>

²¹ Rozhodnutí Nejvyššího právního soudu ze dne 3. února 1941. spcp.prf.cuni.cz [online]
Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/judikat/boh/1338-39.htm>

Předpisy vydané v době nesvobody nebyly součástí právního řádu. Po přechodnou dobu však mohly být aplikovány ty předpisy z doby nesvobody, které svým obsahem neodporovaly demokratickým zásadám československé ústavy (ústavní listiny, jejich součástí a zákonů ji měnících a doplňujících, vydaných do 29. září 1938). Aplikace však byla naprosto vyloučena u předpisů z doby nesvobody z oborů soudního práva trestního, soudního řízení trestního, práva osobního a práva rodinného.

Z pohledu právní úpravy užívání jména a příjmení byla na území Čech a Moravy tedy již potřetí recipována právní úprava obsažená ve Všeobecném zákoníku občanském z roku 1811. Nová právní úprava jména a příjmení nebyla s ohledem na poválečnou situaci v popředí zájmu státu.

V tomto období byly však vydány právní předpisy, které se jmen a příjmení přímo dotýkaly.

Dne 11. prosince 1945 byl přijat zákon č. 165/1945 Sb., o poplatkových a dávkových úlevách při změně jména. Tento velmi stručný zákon obsahoval pouze 2 paragrafy. V § 1 bylo stanoveno, že žádosti československých státních občanů za povolení změny neslovanského nebo neslovansky znějícího jména na slovanské podléhají jen kolkovému poplatku 5 Kčs z každého archu. Za povolení takové změny jména se nevybírala dávka za úřední úkony ve věcech správních. Tento zákon byl reakcí na situaci, že po 2. světové válce se nositelé německých jmen a příjmení stávali předmětem ústrků, pohrdání a diskriminace ze strany ostatního obyvatelstva. Účinnost tohoto zákona byla původně stanovena od doby vyhlášení do 31. prosince 1946, následně byla prodloužena zákonem č. 165/1947 Sb., do 31. prosince 1949.

Další relevantní právní úpravu (v tomto případě příjmení) obsahoval zákon ze dne 3. února 1948 č. 21/1948 Sb., o právním postavení snoubenek a nemanželských dětí, pozůstalých po účastnících národního boje za osvobození. Tento zákon definoval účastníky národního boje za osvobození, jejich snoubenky a nemanželské děti. Snoubence podle § 3 tohoto zákona náleželo právo nést rodinné jméno (příjmení) snoubencovo. Jejich nemanželským dětem podle § 7 rovněž právo nést rodinné jméno (příjmení) otcovo náleželo a současně byly tyto děti pokládány za manželské dítě svého otce.

Poslední relevantní úprava s ohledem na téma diplomové práce byla obsažena v zákoně ze dne 7. prosince 1949 č. 268/1949 Sb., o matrikách. Vedení matrik bylo upraveno zcela novým způsobem, kdy vedení matrik bylo převedeno na civilní správu. Matriky vedli a úkoly s tím souvisící nadále obstarávali místní národní výbory. Skončilo tak období, kdy byly matriky pod správou církve. Veškeré církevní matriky se staly majetkem státu. I nadále byla vedena kniha narození, manželství a úmrtí a zákon stanovil údaje, které se do těchto knih zapisují.

Zákon obsahoval mj. následující:

- v § 16 upravoval postup při nálezů dítěte nezjištěné totožnosti,
- v § 18 bylo upravena dílčí otázka týkající se příjmení dětí – dítě, jehož rodiče uzavřeli manželství až po jeho narození, a bylo-li pro ostatní jejich děti určeno jiné příjmení, byl místní národní výbor, v jehož obvodu bylo manželství uzavřeno, povinen oznámit změnu příjmení tohoto dítěte národnímu výboru, u kterého bylo dítě zapsáno,
- v § 20 bylo stanoveno, že jméno nebo příjmení českého nebo slovenského původu, které bylo zapsáno v matrice pravopisně nesprávně, lze změnit na podobu shodnou s pravidly českého nebo slovenského jazyka jen na žádost osoby, jíž se jméno nebo příjmení týká,
- v § 21 byla zakotvena existence zvláštní matriky,
- v § 29 bylo výslovně zrušeno několik desítek právních předpisů platných na našem území od roku 1784.

2.5 Období od roku 1950 do roku

Problematika jména a příjmení byla na našem území do roku 1950 upravena právními předpisy spíše sporadicky a v neucelené podobě, a to Všeobecným zákoníkem občanským z roku 1811, Dekretem dvorské kanceláře z roku 1826, zákonem č. 165/1945 Sb., o poplatkových a dávkových úlevách při změně jména, zákonem č. 21/1948 Sb., o právním postavení snoubenek a nemanželských dětí, pozůstalých po účastnících národního boje za osvobození a zákonem č. 268/1949 Sb., o matrikách.

Tato roztržičnost právní úpravy byla odstraněna přijetím zákona č. 55/1950 Sb., o užívání a změně jména, ze dne 18. května 1950. Tento zákon obsahoval pouze 11 paragrafů a byl jen čtyřikrát novelizován.

Zákon s účinností od 3. Července 1950:

- upravil věcně problematiku užívání a změny jména a příjmení,
- výslovně stanovil, že dnem počátku účinnosti tohoto zákona pozbývají platnosti všechny předpisy, které upravují věc, na niž se vztahuje tento zákon – tj. dekret dvorské kanceláře z roku 1826, o omezení změny rodového jména a zákon č. 31/1942 Sl.z., o jménech a příjmeních, přijatý Sněmem Slovenské republiky
- vytvořil předpoklady pro vydání prováděcího předpisu – v § 9 bylo stanoveno, že Ministerstvo vnitra může vydat vyhláškou bližší předpisy o užívání jména a příjmení, zejména v případech, kdy je v matrice zapsáno více jmen, o užívání příjmení u žen provdaných před 1. lednem 1950, jakož i o povolení změny jména nebo příjmení.

Zákon upravoval užívání jména a příjmení následujícím způsobem:

- občan měl právo a povinnost užívat jména a příjmení, kterými byl zapsán v matrice,
- v matrice mohl mít občan zapsáno více jmen – ale v úředním styku platilo zásadně jméno uvedené na prvním místě, pokud z matriky nevyplývalo něco jiného.

Ohledně změny jména a příjmení stanovil zákon následující:

- změna jména nebo příjmení byla možná jen na žádost,
- změnu jména nebo příjmení povoloval pověřený obecní úřad,
- změně jména nebo příjmení nesměl bránit zájem společnosti,
- pro změnu jména nebo příjmení musel mít žadatel důvody hodné zvláštního zřetele,
- pokud měli manželé společné příjmení, k žádosti o změnu příjmení jednoho manžela se vyžadoval souhlasu druhého manžela a povolená změna příjmení se vztahovala na oba manžely a na jejich společné nezletilé děti,

- pokud měli rodiče různá příjmení, vztahovala se změna příjmení toho z rodičů, jehož příjmení měli nebo měli mít nezletilé děti, na tyto děti jen tehdy, projevil-li s tím souhlas druhý z rodičů; v případě, že by s tím nesouhlasil, měl rozhodnout soud.

V přechodných ustanoveních zákona bylo stanoveno, že:

- Ženy, které uzavřely manželství před 1. lednem 1950, mohli užívat vedle příjmení, které nabyly při uzavření manželství nebo místo tohoto příjmení, svého příjmení, jež měly před uzavřením manželství, jsou-li pod takovým příjmením ve veřejnosti známy. Tato výjimka však platila jen pro ženy, které oznámily do šesti měsíců po vyhlášení tohoto zákona okresnímu národnímu výboru, kterého nebo kterých příjmení a v jakém pořadí chtějí napříště v úředním styku užívat. Fakticky tak byla zákonem zakotvena možnost užívat více příjmení.
- Žádosti o změnu jména nebo příjmení, o nichž nebylo před účinností tohoto zákona pravoplatně rozhodnuto, se posuzovaly podle tohoto zákona.

Zákon obsahoval i ustanovení týkající se trestní odpovědnosti za neoprávněné užívání jména a příjmení. Ten, kdo v úředním styku neoprávněně užíval jména nebo příjmení, měl být potrestán, nejednalo-li se o čin přísněji trestný, pověřeným obecním úřadem pokutou do 1 000 Kčs nebo vězením (uzamčením) do sedmi dnů. Pro případ nedobytnosti pokuty mohl být pachatelí vyměřen náhradní trest vězení (uzamčení) podle míry zavinění do sedmi dnů.

Vydáním vyhlášky Ministerstva vnitra č. 479/1950 Ú. I. I došlo k naplnění ustanovení § 9 zákona č. 55/1950 Sb., o užívání a změně jména.

Tato vyhláška obsahovala následující úpravu:

- pokud občan nebyl zapsán v matrice, měl právo a povinnost užívat jméno a příjmení, které měl zapsané v listině osvědčující jeho totožnost,
- v případě, že bylo v matrice zapsáno jméno nebo příjmení českého původu nesprávně, musel být zápis v matrice změněn podle § 20 zákona č. 268/1949 Sb., o matrikách,

- bylo-li v matrice zapsáno více jmen, ale jedno z nich bylo označeno jako hlavní, platilo v úředním styku jméno hlavní a neuplatnila se tedy zásada stanovená v § 1 odst. 1 zákona č. 55/1950 Sb., o užívání a změně jména,
- pokud však osoba měla v matrice zapsáno více jmen, ale užívala jiné jméno než jméno hlavní a byla pod ním obecně známa, označilo se právě toto jméno v matrice jako jméno hlavní,
- užívání české podoby cizojazyčného jména nevyžadovalo povolení,
- změna jména nebo příjmení se připouštěla na základě žádosti tehdy, pokud se jednalo o jméno nebo příjmení hanlivé, výstřední, směšné nebo cizojazyčné,
- změna jména byla vyloučena, pokud muž žádal o změnu jména na jméno ženské a naopak, bylo požádáno o změnu jména na jméno neosobní, na jméno, které se zpravidla užívá jako příjmení nebo na jméno, které užívá žijící sourozenec žadatele,
- byla připuštěna i změna příjmení ženy, jejíž manželství bylo rozvedeno nebo rozloučeno před 1. lednem 1950, avšak jen na její dřívější příjmení.

Právní úprava obsažená v zákoně č. 268/1949 Sb., o matrikách a v zákoně č. 55/1950 Sb., o užívání a změně jména platila na našem území až do 1. července 2001, kdy nabyl účinnosti zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. Jak bude zřejmé z následující kapitoly, současná právní úprava jména a příjmení je v některých případech shodná nebo alespoň velmi podobná právní úpravě předchozí.

3 Současná právní úprava jména a příjmení

3.1 Prameny právní úpravy jména a příjmení

„Ústavní normy upravují, ať už přímo či nepřímo, postavení veřejné správy, její kompetenci i pozici adresátů jejího působení.“²² Ústavním základem právní úpravy jména a příjmení je Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů, a Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, přičemž největší význam má pro úsek jména a příjmení čl. 10 Listiny, jak již bylo rozvedeno výše v úvodní kapitole této práce.

V rámci Evropské unie nejsou pro vedení matrik stanovena jednotná pravidla. Právní úprava vedení matrik je tedy zcela ponechána v pravomoci národních orgánů jednotlivých členských zemí.

Výkon matriční agendy a užívání a změny jména a příjmení obcemi, tj. samosprávou, je v souladu s článkem 4 odst. 1 Evropské charty místní samosprávy, který vymezuje rozsah místní samosprávy. Ten stanoví, že základy pravomoci a odpovědnost místních orgánů jsou dány ústavou nebo zákonem. Zároveň umožňuje, aby místním orgánům mohly být v souladu s právem svěřeny pravomoci a odpovědnost pro speciální účely.²³ Pro Českou republiku jsou závazné mezinárodní smlouvy, které upravují problematiku jména a příjmení, a to Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Úmluva o právech dítěte

Na zákonné úrovni je základním právním předpisem zákon č. 301/2002 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o matrikách, jménu a příjmení“), který stanovuje pravidla pro určení, užívání a změnu jména a příjmení. K provedení tohoto zákona byla vydána vyhláška Ministerstva vnitra č. 207/2001 Sb., která upravuje zejména podrobnosti o technickém způsobu vedení matričních knih a obsahuje také vzory matričních tiskopisů.

²² HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 45.

²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 301/2002 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Základem soukromoprávní úpravy, na kterou zákon o matrikách, jménu a příjmení navazuje, je zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rodině“). Zákon o rodině upravuje otázku určení jména a příjmení dítěte, určení příjmení v souvislosti s uzavřením manželství a také možnost změny příjmení v důsledku rozvodu manželství.

Základem procesní úpravy je zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), který obsahuje obecnou úpravu správního řízení a dalších činností a postupů správních orgánů. Pokud zvláštní zákon neobsahuje odlišnou úpravu určitého postupu správního orgánu, uplatní se zásada subsidiarity obsažená v § 1 odst. 2 správního řádu: „*Tento zákon nebo jeho jednotlivá ustanovení se použijí, nestanoví-li zvláštní zákon jiný postup.*“ Správní řád rovněž v § 177 vyzdvihl význam základních zásad činnosti správních orgánů, neboť stanovil, že tyto zásady²⁴ se použijí při výkonu veřejné správy i v případech, kdy zvláštní zákon stanoví, že se správní řád nepoužije, ale sám úpravu odpovídající těmto zásadám neobsahuje.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení s účinností do 30. června 2008 obsahoval v § 87 takovou úpravu procesní stránky rozhodování o žádosti o zápis jména a/nebo příjmení, která stanovila, že v případě, že je žadateli vyhověno v plném rozsahu, matriční úřad nevydává správní rozhodnutí podle ustanovení správního řádu.

Jedná se například o situaci, kdy rodiče žádají o zápis jména dítěte podle jejich souhlasného prohlášení nebo o zápis druhého jména, osvojitel žádá o zapsání nové podoby jména osvojence, a to za předpokladu, že podoba jména splňuje zákonné požadavky, nebo v případě příjmení rozvedený manžel matričnímu úřadu v zákonné lhůtě oznámí, že přijímá zpět své dřívější příjmení.

S účinností od 1. července 2008 bylo toto ustanovení novelizováno. Fakticky byl zachován předešlý postup, byla však použita obrácená formulace, a to že rozhodnutí se vydá pouze v případě, že se žadateli nevyhoví v plném rozsahu. To by vedlo k závěru, že v případě, že se žadateli vyhoví v plném rozsahu, nepostupuje se podle části druhé správního řádu, která obsahuje obecnou úpravu správního řízení, ale podle části čtvrté, která obsahuje úpravu dalších procedur, které neprobíhají ve správním řízení, a nevedou k vydání správního rozhodnutí ale v jiné právní úkony.²⁵ Těmito jinými právními úkony jsou zejm. vyjádření, osvědčení a sdělení.

---

²⁴ Uvedené v § 2 až 8 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ SKULOVÁ, S. a kol. *Správní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 351

Úkony podle části čtvrté správního řádu jsou však stále určitým projevem pravomoci správního orgánu, který se může nějakým způsobem dotknout práv nebo zájmů dotčených osob.²⁶ Účinky těchto úkonů však „nespočívají ve vzniku, změně nebo zániku práv a povinností, jako je tomu v případě rozhodnutí. Do režimu čtvrté části správního řádu obecně patří veškeré ostatní úkony správních orgánů prováděné při výkonu působnosti (veřejné moci) v oblasti veřejné správy“²⁷

Ústavní soud České republiky však ve svém usnesení ze dne 17. října 2002, sp. zn. III ÚS 339/02, vyjádřil zcela odlišný názor. Podle Ústavního soudu ČR má výpis z matriky povahu správního aktu, protože zasahuje do práv občana, konkrétně pak do práva na jméno. Jedná se akt veřejnoprávní, autoritativní, od něhož se potom odvozují další správní akty a úkony (vydání průkazu totožnosti, pasu, atd.). Tento správní akt je schopen právní moci, i když ne formální ve smyslu § 52 zák. č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů, ale materiální, protože je schopen vyvolat změnu v právním stavu. Výpis z matriky nemá charakter pouze osvědčovacího aktu, ale správního aktu, kterým se zakládá právo, ale i povinnost užívat jméno v jeho konkrétní podobě. Vzhledem k uvedené charakteristice není tento správní akt vyloučen ze soudního přezkumu jeho zákonnosti.

V případě, že žadateli není v plném rozsahu vyhověno, musí matriční úřad postupovat podle § 87 odst. 2 zákona o matrikách, jménu a příjmení a musí v dané věci vydat rozhodnutí, které by mělo být s ohledem na § 67 odst. 2 správního řádu i náležitě odůvodněno.

Ke jménu a příjmení se vztahuje i celá řada dalších právních předpisů. V oblasti veřejného práva je zejm. zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. Se jménem a příjmením úzce souvisí i zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, ve znění pozdějších předpisů. O dalších souvisejících právních předpisech bude podrobněji pojednáno v následujících kapitolách.

---

²⁶ SKULOVÁ, S. et al. *Správní právo procesní*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s 245.

²⁷ VEDRAL, J. *Správní řád: komentář*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2012. s. 1219

3.2 Jméno

3.2.1 Jméno narozeného dítěte

Určit dítěti jméno je bezpochyby právem jeho rodičů. Na tomto jméně se však rodiče musí dohodnout. V § 18 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení je stanoveno, že jméno, popřípadě jména dítěte se do matriky zapíše podle souhlasného prohlášení rodičů.²⁸

Jméno, popřípadě jména, dítěte se do knihy narození zapíše podle prohlášení druhého z rodičů v případě, že jeden z rodičů:

- není znám,
- je pravomocným rozhodnutím soudu zbaven rodičovské zodpovědnosti nebo výkon rodičovské zodpovědnosti je mu pozastaven,
- je pravomocným rozhodnutím soudu zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je jeho způsobilost k právním úkonům omezena.

Volba jména má však i své zákonné limity stanovené v § 62 zákona o matrikách, jménu a příjmení. Do matriční knihy nelze zapsat jména:

- zkomolená,
- zdobnělá,²⁹
- domácí,
- fyzické osobě mužského pohlaví nelze zapsat jméno ženské a naopak³⁰
- a současně matriční úřad nezapíše dítěti jméno, pokud je mu známo, že toto jméno užívá žijící sourozenec, mají-li sourozenci společné rodiče.³¹

K posledně uvedenému je nutno podotknout, že tedy může nastat situace, že žijící sourozenci, kteří mají společného pouze jednoho rodiče, ponесou všichni stejné jméno (popř. jména).

---

²⁸ Souhlasným prohlášením může být učiněno před matričním úřadem a podle § 18 odst. 3 zákona o matrikách, jménu a příjmení je souhlasným prohlášením i písemné prohlášení rodičů učiněné u poskytovatele zdravotních služeb na předepsaném tiskopise

²⁹ Zdobnělá jména lze do matriční knihy zapsat v případě, že gramatická zdobnělina jména je zároveň uznávána jako jméno samostatné

³⁰ V češtině však existují jména tzv. obourodá, tj. jména, která mají stejný jak mužský tak ženský tvar; např. Nikola, Saša

³¹ Za stejná jména se považují i cizojazyčné podoby téhož jména

Vzniknou-li pochybnosti o správné pravopisné podobě jména, je občan povinen předložit doklad vydaný znalcem. Uznávaným a v současné době jediným znalcem v České republice v oboru jmen je PhDr. Miloslava Knappová, CSc., která k dané problematice vydala publikaci s názvem „Jak se bude dítě jmenovat?“, která vyšla naposledy v roce 2010. Znalecké vyjádření je však možné požadovat i od Ústavu pro jazyk český nebo od Akademie věd České republiky.³² Proces tvoření jmen stále pokračuje. Dochází k němu několika způsoby³³:

- přehodnocováním – původem domácké podoby jmen se stávají oficiální podobou jména, neboť ztrácejí své citové zabarvení,
- ožívováním jmen zastaralých, dříve užívaných,
- přitvářením dosud neexistujících nebo neužívaných ženských podob jmen k mužským jménům,
- přejímáním jmen z cizích jazyků.

Dřívější stanovisko vydané znalcem, může být tedy na základě nových poznatků změněno.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení stanovuje rodičům pro určení jména dítěte lhůtu jeden měsíc od narození dítěte. V případě, že se dítě narodí ženě neprovdané a v této lhůtě nedojde k určení otcovství na základě souhlasného prohlášení rodičů³⁴, pak k určení jména dítěte stačí prohlášení matky. Pokud se rodiče ve lhůtě jednoho měsíce od narození dítěte nedohodnou na jménu, popřípadě jménech dítěte, jméno dítěti vůbec neurčí nebo určí dítěti jméno, popřípadě jména, které nelze do knihy narození zapsat, matriční úřad nezapiše do knihy narození jméno, popřípadě jména, a učiní o tom oznámení soudu. „*Stát obecně nadaný povinností plně ochraňovat práva dětí (pokud jejich ochranu neposkytnou vůbec nebo dostatečně rodiče) je pak povinen rozhodnout, a to cestou soudního rozhodnutí.*“³⁵ Řízení o určení jména dítěte se bude řídit zákonem č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Občanský soudní řád“), a bude osvobozeno od soudního poplatku podle § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Nezletilé dítě bude účastníkem řízení, z důvodu střetu zájmů nezletilého dítěte a jeho rodičů,

---

³² Gronwaldtová Wagnerová, P., Morávková, J. *Statusové věci občanů*. Praha: ASPI, 2009. s 9.

³³ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat? 5.* přepracované a dop. vyd. Praha: Academia, 2010, s 43.

³⁴ Podle § 52 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

³⁵ RADVANOVÁ, S. Rodina jako zdroj statusových práv. *Správní právo*, 2003, č. 5-6, s. 252

je třeba mu pro toto řízení ustanovit opatrovníka. Pokud bude soud rozhodovat o jménu dítěte v případě neshody jeho rodičů, zákon sice nedává soudu žádné vodítko, jaké jméno má dítěti určit, ale zpravidla určí dítěti jméno, které navrhuje alespoň jeden z rodičů.

Zcela výjimečně se vyskytují případy, kdy ani jeden z rodičů dítěte není znám. Takové dítě má ze zákona status nalezence.³⁶ Může se jednat o situaci, kdy je dítě nalezeno na území České republiky, a totožnost jeho, ani jeho rodičů není známa, a nebo o situaci, kdy se dítě sice narodí ve zdravotnickém zařízení, ale jeho matka nepředloží žádné doklady totožnosti nebo předloží doklady falešné.³⁷

Podle § 17 odst. 2 zákona o matrikách, jménu a příjmení se zápis dítěte nezjištěné totožnosti do matriky narození provede podle výsledků šetření policie a zprávy lékaře obsahující sdělení o pohlaví a pravděpodobném datu narození dítěte. O jménu nalezence bude v tomto případě opět rozhodovat soud. V případě, že ani po následném dalším šetření nelze zjistit datum narození dítěte nezjištěné totožnosti, rozšiřuje zákon o matrikách, jménu a příjmení pravomoc soudu i o určení data narození dítěte.

Jiná situace ovšem nastává u utajených porodů, tj. porodů s utajením totožnosti matky - ženy s trvalým pobytem na území České republiky (nejedná-li se o ženu, jejímž manželů svědčí domněnka otcovství), která o utajení své totožnosti písemně požádala.³⁸ Zákon o matrikách, jménu a příjmení v tomto případě již nehovoří o dítěti nezjištěné totožnosti, matriční úřad provede zápis dítěte do knihy narození, tento zápis však nebude obsahovat údaje o rodičích dítěte, nehovoří však o tom, že by do knihy narození nemělo být zapsáno jméno (a příjmení) dítěte. „*I přes utajení totožnosti matky, žena, která dítě porodila, právně matkou je a zůstává, neboť právně relevantní skutečností pro vznik mateřství je porod. Z rodinněprávního vztahu matka – dítě vyplývá celá řada práv a povinností, např. právo dát dítěti jméno.*“³⁹ Jméno takto určené by tedy mělo být dítěti zapsáno do knihy narození. Až v případě, že by jméno dítěte takto určeno nebylo, musel by o něm rozhodnout soud.

---

³⁶ Podle § 5 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů, je fyzická osoba nalezená na území České republiky státním občanem České republiky, pokud se neprokáže, že nabyla narozením státní občanství jiného státu

³⁷ V tomto případě se jedná o tzv. anonymní porod

³⁸ Podle § 37 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

³⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. Anonymní a utajené mateřství v České republice – utopie nebo realita? *Právní rozhledy*. 2005. č. 2. s. 55

3.2.2 Volba a užívání více jmen

Dítěti, které je občanem České republiky, mohou být do matriky narození zapsána dvě jména. Tato dvě jména však nesmí být stejná. I druhé jméno musí splňovat podmínku, že se nejedná o jméno zkomolené, zdrobnělé nebo domácké, a že fyzické osobě mužského pohlaví nemůže být zapsáno jméno ženské a naopak. Pochybnosti mohou vznikat u podmínky, že matriční úřad nezapíše dítěti jméno, pokud je mu známo, že toto jméno užívá žijící sourozenec, mají-li sourozenci společné rodiče. Striktní gramatický výklad zákona o matrikách, jménu a příjmení vede k závěru, že ani jedno ze dvou jmen nemůže být stejné, neboť se jedná o dvě jména, nikoliv o jméno, které je tvořeno dvěma částmi, a proto musí tato podmínka platit pro každé jméno zvlášť. *„Lze se setkat i s volnějším výkladem, kdy se vychází z toho, že první jméno sourozence je dostatečným rozlišovacím kritériem a jména – ovšem opačně seřazená např. Maria Anna a Rosa Anna – lze do matriky sourozencům týchž rodičů zapsat. Tento výklad lze připustit i z toho důvodu, že zákon o matrikách nepřipouští učinit prohlášení o užívání jednoho jména namísto původních dvou, a proto by k záměně nemohlo dojít ani později z vlastní vůle nositelů uvedených jmen a změnou jména by k shodné podobě jmen sourozenců také dojít nemohlo.“⁴⁰*

Dítěti, které není občanem a jehož rodiče nemají státní občanství České republiky, lze zapsat více jmen, jejich počet není zákonem nijak omezen.

Fyzická osoba, která má v matriční knize zapsáno jedno jméno, může před matričním úřadem prohlásit, že bude užívat dvě jména. Při volbě druhého jména platí stejné podmínky jako při volbě jména prvního. Za nezletilé dítě mohou učinit toto prohlášení jeho zákonní zástupci, u nezletilého staršího 15 let se však vyžaduje jeho souhlas. Prohlášení o volbě druhého jména lze učinit pouze jednou a nelze je vzít zpět, a proto by volba tohoto jména měla být dostatečně zvažena.

Volbu a užívání dvou jmen opět umožnil zákon o matrikách, jménu a příjmení s účinností od 1. července 2001. S ohledem na právní úpravu o možném počtu užívaných jmen, lze od sebe odlišit tři různé časové úseky.

---

⁴⁰ GRONWALDTOVÁ WAGNEROVÁ, P., MORÁVKOVÁ, J. *Statusové věci občanů*. Praha: ASPI, 2009. s. 6

V prvním úseku (tj. od vydání patentu císaře Josefa II., o matrikách, v roce 1784 do 31. prosince 1949) mohlo mít dítě zapsáno v matriční knize více jmen.

Ve druhém časovém úseku, tj. od 1. ledna 1950, kdy došlo ke změně právní úpravy,⁴¹ mohlo být v příslušném svazku matriční knihy zapsáno pouze jedno jméno, a pokud byly vydávány matriční doklady ze zápisů učiněných do 31. prosince 1949, pak v nich bylo uvedeno vždy pouze jedno jméno.⁴²

Právní úprava třetího časového úseku opět umožňující volbu a užívání dvou jmen, jak již bylo řečeno, počíná 1. července 2001 a platí dodnes. S ohledem na výše uvedené stanovil zákon o matrikách, jménu a příjmení zásady pro určení počtu jmen uvedených v matričních dokladech vydaných v různých časových obdobích. Fyzická osoba, která má v matriční knize k 31. prosinci 1949 zapsána dvě jména, může prohlásit před matričním úřadem, že bude tato dvě jména užívat, má-li zapsána více než dvě jména, může prohlásit, které jméno z těchto zapsaných jmen bude užívat jako druhé. Pokud takové prohlášení neučiní a k 31. prosinci 1949 má v matriční knize zapsána dvě jména, nebo více jmen, pak je povinna užívat v úředním styku jméno uvedené na prvním místě nebo jméno, které je označeno jako jméno hlavní.

3.2.3 Užívání české podoby cizojazyčného jména

Zákon o matrikách, jménu a příjmení umožňuje občanovi České republiky, který má v matriční knize zapsané jméno v cizojazyčné podobě, aby toto jméno užíval v podobě české. Užívání české podoby cizojazyčného jména nevyžaduje povolení. Občan, který chce českou podobu cizojazyčného jména (popřípadě jmen) užívat, tuto skutečnost oznámí matričnímu úřadu, v jehož knize narození je jméno (popřípadě jména) zapsáno. Pro českou podobu jména platí stejné podmínky jako pro volbu jména stanovené v § 62 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení. V případě, že vzniknou pochybnosti o tom, zda jde o českou podobu jména, je oznamovatel povinen předložit znalecký posudek.

Je otázkou, zda v případě, kdy došlo ke změně podoby jména oznamovatele, je potřeba, aby mu byl vystaven nový rodný list. Zákon o matrikách, jménu a příjmení na tuto otázku nedává jasnou odpověď. Podle § 58 odst. 2 vydá matriční úřad nový

---

⁴¹ Účinnosti nabyl zákon č. 55/1950 Sb., o užívání a změně jména a příjmení

⁴² HENYCH, V. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2002, s. 156

matriční doklad v případě, že v něm byly uvedeny chybné údaje. Jméno zapsané v matričním dokladu v cizojazyčném tvaru však nelze považovat za chybně zapsané. Matriční úřad tedy může postupovat dvojím způsobem, a to že na rodný list zapíše poznámku o tom, že bylo učiněno oznámení o užívání české podoby cizojazyčného jména nebo vystaví oznamovateli nový rodný list.⁴³

Toto oznámení, stejně jako oznámení o volbě druhého jména, lze učinit pouze jednou a nelze je vzít zpět.

3.2.4 Jméno uvedené v matričním dokladu v jiném než českém jazyce

Matriční doklady, potvrzení o údajích zapsaných v matričních knihách nebo výpisy z matričních knih vedených v jiném než českém jazyce, se vydávají v českém jazyce. Na žádost fyzické osoby – tedy jak občana České republiky, tak cizince, které se zápis týká, však může být jméno (popřípadě jména) uvedeno v matričním dokladu v jiném než českém jazyce, a to podle původního zápisu. Do matriční knihy se následně vyznačí, že byl matriční doklad vydán podle původního zápisu a každý další doklad bude vydán se jménem uvedeným v této podobě.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení touto úpravou v podstatě napravuje předchozí postupy, kdy zejména po roce 1945 byla v některých případech jména, psaná v německém jazyce, uváděna v českém přepisu, mnohdy i proti vůli osob, kterých se daný zápis jména (popřípadě jmen) týkal.

Pokud fyzická osoba o změnu jména dle výše uvedeného požádá, nejedná se o správní řízení, ale pouze o opravu chyby v matriční knize a matričním dokladu. Matriční úřad v tomto případě nemá možnost využít správního uvážení a žádosti musí vyhovět.⁴⁴

Pokud by fyzická osoba, která požádala o uvedení jména v matričním dokladu v jiném než českém jazyce, chtěla opět užívat jméno v jazyce české, pak by musela postupovat podle ustanovení o povolení změny jména, které již však probíhá v rámci správního řízení.

---

⁴³ HENYCH, V. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2002, s. 159

⁴⁴ HENYCH, V. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2002, s. 92-93

3.2.5 Jméno příslušníků národnostních menšin

Pro Českou republiku je závazná Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin, která v § 11 stanoví, že smluvní strany se zavazují uznávat, že každý příslušník národnostní menšiny má právo používat křestní jména v menšinovém jazyce a má právo na jejich oficiální uznání způsobem určeným jejich právním řádem.

Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, stanovil již s účinností od 2. srpna 2001 v § 7, že příslušníci národnostních menšin mají právo na užívání svého jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení však obsahuje odpovídající právní úpravu s účinností až od 1. července 2008. Na žádost občana, který je příslušníkem národnostní menšiny, se jeho jméno (popřípadě jména) uvedené v matriční knize v českém nebo v jiném než českém jazyce, uvede v matričním dokladu v jazyce národnostní menšiny a to znaky přepsanými do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy. Do matriční knihy se následně vyznačí, že byl vydán matriční doklad s uvedením jména (popřípadě jmen) v jazyce národnostní menšiny a matriční doklady se již nadále vydávají s uvedením jména (popřípadě jmen) v této podobě.

3.2.6 Jméno osvojení

Osvojením vzniká mezi osvojitelem a osvojencem takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi. Osvojitel má však právo určit osvojení jméno až od 1. července 2001, kdy nabyl účinnosti zákon o matrikách, jménu a příjmení. Do té doby platilo, že pokud chtěl osvojitel osvojení určit jiné jméno, než které má zapsané v matriční knize, musel o povolení změny jména osvojení požádat.

Současná právní úprava však stanoví, že osvojitelé mají právo do 6 měsíců od právní moci rozsudku o osvojení, nejpozději však do dosažení zletilosti osvojení, zvolit osvojení souhlasným prohlášením před matričním úřadem jiné jméno, popřípadě jména, než to, které má zapsáno v matriční knize. V případě zmeškání této lhůty by však bylo možné jméno osvojení změnit jen na základě žádosti o povolení změny jména.

Má-li osvojenec zapsáno pouze jedno jméno, mohou mu ve stejné lhůtě zvolit jméno druhé.

Požadavky na podobu jména jsou totožné jako v případě určení jména narozeného dítěte. Mezi osvojencem a příbuznými osvojitele vzniká příbuzenský poměr. Osvojitel nemůže tedy určit osvojenci jméno, které již užívá některé z jeho dětí.

Je-li osvojenec již starší 15 let, pak se vyžaduje ke změně jména nebo k určení druhého jména jeho souhlas.

Zánik nebo zrušení osvojení nemá vliv na jméno, popřípadě jména, které bylo osvojenci zvoleno osvojiteli. Pokud by bylo dítě osvojeno (nezrušitelně) a poté by došlo k dalšímu nezrušitelnému osvojení, pak by i další osvojitelé měli také právo osvojenci zvolit jiné jméno za stejných, výše uvedených, podmínek.

3.3 Příjmení

3.3.1 Příjmení narozeného dítěte

Platnou právní úpravu určení příjmení dítěte nalezneme v zákoně o rodině a v zákoně o matrikách jménu a příjmení. V případě, že tyto zákony obsahují úpravu stejných otázek, je problematika upravena shodným způsobem.

Dítě, které se narodí za trvání manželství, bude mít společné příjmení rodičů. V případě, že mají různá příjmení, bude mít příjmení jednoho z nich určené dohodou při uzavření manželství. Tímto způsobem bude určeno a do knihy narození zapsáno i příjmení dítěte, které se narodí do uplynutí třístého dne po zániku manželství nebo jeho pravomocném prohlášení za neplatné, pokud však matka v této době neuzavřela nové manželství. Pak by domněnka otcovství svědčila dle zákona o rodině manželovi pozdějšímu a dítě by neslo jejich společné příjmení nebo příjmení, na kterém se při uzavírání manželství dohodli jako na příjmení jejich společných dětí.

Uzavřou-li rodiče dítěte manželství až po jeho narození, bude mít dítě příjmení určené pro jejich ostatní děti. Ke změně příjmení dítěte tedy dochází přímo ze zákona, nikoliv na základě žádosti rodičů.

Pokud dohoda o příjmení dítěte nevyplývá z oddacího listu rodičů dítěte (např. pokud bylo manželství uzavřeno v cizině, kde se dohody o určení příjmení společných dětí při uzavření manželství nevyžaduje), zapíše se dítěti příjmení, na jehož užívání se manželé (rodiče dítěte) dohodli.

Dítě, jehož rodiče neuzavřeli manželství a mají různá příjmení, bude mít příjmení určené na základě dohody rodičů při určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů, nebo podle pravomocného rozsudku soudu o určení otcovství. Tato formulace by mohla svádět k závěru, že soud při rozhodování o určení otcovství bude rozhodovat i o příjmení dítěte. Občanský soudní řád v § 113 stanoví, že s řízením o určení otcovství je spojeno řízení o výchově a výživě nezletilého dítěte. Nic neříká o tom, že by mělo dojít i k určení příjmení dítěte. Určení otcovství pravomocným rozhodnutím soudu tedy dohodu rodičů o určení příjmení dítěte nevyklučuje. Dohodou lze dítěti určit příjmení jak po jeho narození, tak i před jeho narozením, pokud dochází k určení otcovství k dítěti ještě nenarozenému.

Jak již bylo řečeno, společné děti týchž rodičů nesmí mít stejná jména. Zákon o rodině ani zákon o matrikách, jménu a příjmení však nic neříká o tom, že by snad tyto děti měli mít stejné příjmení. V případě, kdy došlo k uzavření manželství je příjmení určeno pro všechny společné děti. Pokud však manželství uzavřeno nebylo, zákony nevyklučují, aby se v případě narození dalšího společného dítěte dohoda jejich rodičů o určení příjmení lišila od dohody předchozí. Sourozenci by tak mohli mít odlišná příjmení, jedno z dětí může nést příjmení po matce a druhé po otci.

Dohodou je možné určit dítěti jen takové příjmení, které v době, kdy k dohodě došlo, má jeden z rodičů nebo dítě. U dítěte staršího 15 let musí být připojen k této dohodě jeho souhlas. Pokud by souhlas dán nebyl, nemohlo by ke změně příjmení dítěte dojít. Tuto dohodu nelze měnit.

Dítěti, které není občanem a jehož rodiče nemají státní občanství České republiky, se zapíše příjmení podle dohody rodičů.

Pokud však dohody rodičů o určení příjmení dítěte nelze dosáhnout, matriční úřad (stejně jako v případě, kdy se rodiče nedohodnou na jméně dítěte) příjmení dítěte do knihy narození nezapiše a učiní o tom oznámení soudu.

Není-li otec dítěte znám, zapiše se dítěti do knihy narození příjmení matky, které má v době narození dítěte. Stejně tomu bude v případě, kdy došlo k úspěšnému popření otcovství. Dítě, které mělo v knize narození zapsané příjmení otce, bude mít nadále zapsané příjmení matky.

Uzavře-li manželství matka dítěte, jehož otec není znám, mohou manželé souhlasně prohlásit před matričním úřadem, že i toto dítě bude mít příjmení určené pro jejich ostatní děti.

Příjmení dítěte již nelze dle výše uvedených způsobů změnit, jakmile dítě nabude zletilosti. Po dosažení zletilosti je fyzická osoba oprávněna s tímto svým osobnostním právem oprávněna nakládat samostatně, neboť odpadl důvod ochrany jejich zájmů jak ze strany státu, tak ze strany jejich rodičů.⁴⁵

Matriční úřad učiní oznámení soudu i v případě, pokud totožnost dítěte není známa. Nejen o jménu, ale i o příjmení dítěte bude tedy muset rozhodnout soud.

Dítě narozené matce, která požádala o utajení své totožnosti v souvislosti s porodem, by však ze zákona mělo nést příjmení matky, neboť ta teprve po porodu žádá o utajení své totožnosti, nežádá však o utajení totožnosti svého dítěte.⁴⁶ Tento důsledek, jak se zdá, není zákonem o matrikách, jménu a příjmení zohledněn.

Dítěti ženského pohlaví lze zapsat do knihy narození příjmení v mužském tvaru na základě žádosti rodičů, je-li dítě:

- cizincem,
- občanem, který má nebo bude mít trvalý pobyt v cizině,
- občanem, jehož jeden z rodičů je cizincem,
- občanem, který je jiný než české národnosti.

---

⁴⁵ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině; Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s 158

⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. Anonymní a utajené mateřství v České republice – utopie nebo realita? *Právní rozhledy*. 2005. č. 2. s. 55

Mužský tvar příjmení dítěte ženského pohlaví se do knihy narození zapíše podle prohlášení druhého z rodičů, jestliže jeden z rodičů:

- není znám,
- je pravomocným rozhodnutím soudu zbaven rodičovské zodpovědnosti nebo je mu výkon rodičovské zodpovědnosti pozastaven,
- je pravomocným rozhodnutím soudu zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je jeho způsobilost k právním úkonům omezena.

3.3.2 Příjmení osvojenec

Jedním z dalších případů, kdy dochází ke změně příjmení ze zákona a nikoli na základě žádosti, je osvojení.

Podle § 71 zákona o rodině bude mít osvojenec příjmení osvojitele. Společný osvojenec manželů bude mít příjmení určené pro ostatní jejich děti; to platí i v případě, že osvojitelem je manžel matky osvojenec. To znamená, že společný osvojenec manželů bude mít příjmení toho z manželů, které bylo určeno při uzavření manželství jako příjmení společné a ponechal-li si každý své příjmení, bude mít osvojenec příjmení toho z nich, které bylo určeno jako příjmení pro společné děti.

Složitější už je případ, kdy je dítě osvojeno nejprve jedním z manželů, kteří nemají stejné příjmení, a to tím, jehož příjmení není příjmením jejich společných dětí. Osvojenec bude mít tedy jiné příjmení než pokrevní děti osvojitele. Dojde-li však dodatečně i k osvojení druhým z manželů, bude tento rozpor odstraněn.⁴⁷

Pro určení příjmení osvojenec je rozhodné příjmení osvojitele v době vzniku osvojení. V případě, že se osvojitelovo příjmení změní až po osvojení (např. uzavřením manželství), nedotkne se tato změna příjmení osvojenec, pokud však nebude o změnu příjmení požádáno podle ustanovení § 72 odst. 2 zákona o matrikách, jménu a příjmení.

Ke změně osvojenecova příjmení dochází, jakmile rozhodnutí soudu o osvojení nabude právní moci. V § 184 se stanoví, že soud uvede v rozsudku, jímž se vyslovuje osvojení, i příjmení, které osvojenec bude mít.

Je tedy zcela vyloučena jakákoliv dohoda o podobě příjmení osvojenec.

---

⁴⁷ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině; Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s 355

3.3.3 Příjmení manželů

Právní úprava příjmení manželů je obsažena v § 8 zákona o rodině. Při uzavírání manželství před matričním úřadem nebo orgánem církve jsou snoubenci povinni souhlasně prohlásit, zda:

- příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným,
- si ponechají svá dosavadní příjmení,
- spolu s příjmením společným bude jeden z nich užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí; v případě, že bylo předchozí příjmení složeno ze dvou příjmení, může být na druhém místě užíváno a uvedeno jen jedno z nich.

Zákon o rodině umožňuje snoubencům zvolit si společné příjmení a tím navenek signalizovat své společenství. Ze zásady rovnosti muže a ženy vyplývá, že jako společné příjmení si mohou snoubenci zvolit příjmení buď manžela, nebo manželky, nemohou si však jako společné zvolit příjmení, které žádný z nich v okamžiku uzavření manželství nemá. Jako společné příjmení manželů může být zvoleno i zdvojené příjmení jednoho z manželů.

S účinností od 1. srpna 1998 bylo zákonem č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o rodině, snoubencům umožněno, aby se dohodli na tom, že je možné, aby se snoubenci dohodli na tom, že spolu se společným příjmením bude jeden z nich užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí. Předchozím příjmením je to, které má manžel v okamžiku uzavření manželství. Bylo-li však předchozí příjmení složeno ze dvou příjmení, může být na druhém místě užíváno a uvedeno jen jedno z nich. Zákon neurčuje, které ze dvou příjmení by to mělo být a výběr je tedy zcela závislý na dohodě snoubenců.

Snoubenci se ve všech případech musí na podobě příjmení, které budou po uzavření manželství užívat, dohodnout.

Prohlášení snoubenců o jejich dohodě o příjmení je tradičně součástí sňatečního obřadu. Pokud by se však stalo, že by k dohodě o příjmení manželů před uzavřením manželství nedošlo, bylo by třeba vycházet z toho, že manželé ponese nadále různá příjmení.⁴⁸

---

⁴⁸ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině; Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s 30

3.3.4 Užívání příjmení v souvislosti s rozvodem

Podle § 29 zákona o rodině může manžel, který přijal v souvislosti s uzavřením manželství příjmení druhého manžela, do jednoho měsíce po právní moci rozhodnutí o rozvodu oznámit matričnímu úřadu, že přijímá opět své dřívější příjmení, popřípadě že upouští od užívání společného příjmení vedle příjmení dřívějšího.

Dřívějším příjmení je takové příjmení, které měl rozvedený manžel v době uzavření manželství.

Rozhodnutí o tom, že rozvedený manžel bude užívat své dřívější příjmení je jeho svobodnou volbou. Souhlas druhého manžela se k takové změně příjmení nevyžaduje a současně ani druhý manžel nemá žádné právní prostředky, jak by k takové změně příjmení mohl rozvedeného manžela donutit nebo jak by mu v ní mohl zabránit.

Jedná se tedy o jednostranný právní úkon. „*Matriční úřad změnu příjmení nepovoluje ani nevydává rozhodnutí o této změně, ale pouze toto oznámení bere na vědomí.*“⁴⁹ Matriční úřad je pouze povinen zkoumat, zda byla dodržena lhůta jeden měsíc od právní moci rozhodnutí o rozvodu.

Z dikce zákona rovněž vyplývá, že takováto změna příjmení je možná pouze v případě zániku manželství rozvodem, nikoliv však v případě zániku manželství smrtí nebo prohlášením za mrtvého nebo v případě prohlášení manželství za neplatné.

Oznámení o přijetí svého dřívějšího příjmení nebo oznámení o upuštění od užívání společného příjmení vedle příjmení dřívějšího lze učinit ústně do protokolu nebo písemně a to u kteréhokoliv matričního úřadu. O tomto oznámení vydá oznamovateli matrikář matričního úřadu potvrzení a v případě, že oznámení nebylo učiněno u matričního úřadu, v jehož územním obvodu bylo manželství uzavřeno, postoupí oznámení příslušnému matričnímu úřadu. Bylo-li manželství občana uzavřeno v cizině, lze učinit oznámení prostřednictvím jakéhokoli matričního úřadu v České republice nebo prostřednictvím zastupitelského úřadu České republiky nebo přímo u zvláštní matriky.

---

⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině; Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s 117

3.3.5 Užívání více příjmení

Občan může užívat více příjmení pouze za těchto podmínek:

- nabyt-li je podle dříve platných předpisů (např. podle ustanovení zákona č. 55/1950 Sb., o užívání a změně jména a příjmení) a je oprávněn je užívat podle tohoto zákona,
- prohlásil-li souhlasně při uzavírání manželství, že příjmení druhého snoubence, který užívá více příjmení, bude jejich příjmením společným,
- prohlásil-li při uzavírání manželství, že spolu se společným příjmením bude užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí,
- jde-li o příjmení dítěte po jeho rodičích, kteří jsou oprávněni užívat více příjmení.

Možnost občanů České republiky užívat více příjmení je tedy omezena jen na shora uvedené případy. Fyzickým osobám, které jsou občany cizího státu lze zapsat dvě nebo více příjmení bez výše uvedených omezení. Zákon tuto možnost sice nezmiňuje výslovně jako v případě jmen, lze mít však za to, že tuto možnost ani nevylučuje.

Ustanovení zákona o matrikách, jménu a příjmení však obsahuje i zcela opačnou možnost. Fyzická osoba, jejíž příjmení jsou zapsána v knize narození nebo v knize manželství, může prohlásit před matričním úřadem, že bude užívat pouze jedno, popřípadě dvě příjmení. Které z více příjmení zapsaných v knize narození nebo v knize manželství bude fyzická osoba užívat, je zcela na svobodné vůli této osoby.

Za trvání manželství lze však takovéto prohlášení učinit pouze souhlasným prohlášením manželů a to i v případě, že se při uzavření manželství dohodli na tom, že si ponechají svá dosavadní příjmení. Prohlásila-li fyzická osoba při uzavírání manželství, že spolu se společným příjmením bude užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí, nelze prohlášením upustit od užívání společného příjmení, jestliže toto manželství trvá.

Prohlásila-li fyzická osoba při uzavírání manželství, že si ponechá své dosavadní příjmení, které je složeno z více příjmení, a současně tato příjmení užívají společně nezletilé děti manželů, pak prohlášení o upuštění od užívání příjmení lze za trvání

manželství učinit pouze se souhlasem druhého manžela. Tato změna se pak bude vztahovat i na společné nezletilé děti manželů.

S účinností od 1. července 2008 byl pojem občan nahrazen pojmem fyzická osoba. Tato právní úprava obsažená v § 70 odst. 2 zákona o matrikách, jménu a příjmení se tedy vztahuje jak na občany České republiky, tak na osoby, které občany České republiky nejsou.

„Srovnáním právní úpravy užívání více jmen a příjmení lze dojít k závěru, že zákonodárce upravil volněji užívání více jmen, kdežto užívání více příjmení se snaží omezit.“⁵⁰

3.3.6 Příjmení zapsané podle cizozemského matričního dokladu

Pokud došlo k uzavření manželství na území cizího státu, uvede zvláštní matrika na základě žádosti občana při zápisu manželství jeho příjmení i příjmení jeho manžela v podobě, která je uvedena na cizozemském matričním dokladu nebo dokladu totožnosti anebo v potvrzení cizího státu.

Při zápisu se tedy neuplatní pravidlo stanovené v § 69 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení, tj. že příjmení žen se tvoří v souladu s pravidly české mluvnice.

3.3.7 Příjmení žen

Příjmení žen se tvoří v souladu s pravidly české mluvnice. V češtině se vyskytují příjmení, která mohou mít stejnou podobu jak v mužském tak ženském tvaru příjmení (např. Krejčí, Kočí nebo Dolejší). Většinou se však tvoří ženská příjmení přechylováním mužské podoby příjmení do podoby ženské, a to samostatným přidáním koncovky -ová (např. Kvapil – Kvapilová) nebo odstraněním samohlásky a přidáním koncovky -ová (např. Svoboda – Svobodová) nebo výměnou samohlásky (např. Kopecký – Kopecká). Pro tento způsob tvoření příjmení žen však neexistuje žádná platná právní úprava.

---

⁵⁰ MOTEJL, O. a VALÁŠEK, M. *Matriční úřady*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2008. s. 30

3.3.8 Užívání příjmení žen v mužském tvaru

Základním pravidlem pro tvorbu příjmení žen zůstává, že se tvoří v souladu s pravidly české mluvnice.

Na základě žádosti ženy, které se uzavření manželství týká, lze příjmení, které bude po uzavření manželství užívat, při zápisu uzavření manželství v matriční knize uvést v mužském tvaru, jde-li o:

- cizinku,
- občanku, která má nebo bude mít trvalý pobyt v cizině,
- občanku, jejíž manžel je cizinec,
- občanku, která je jiné než české národnosti.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení ve znění účinném do 15. dubna 2004 obsahoval jinou právní úpravu dané problematiky.

Matriční úřad na žádost nositelky příjmení uvedl v matričním zápisu vedle příjmení ženy vytvořené podle pravidel české mluvnice i její příjmení ve formě, která pravidlům české mluvnice neodpovídá, jen tehdy, pokud tak stanovila mezinárodní smlouva, kterou byla Česká republika vázána. Danou problematiku upravovala pouze Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin. Podle této úmluvy měly možnost volby formy příjmení pouze ženy, které měly občanství České republiky a současně se hlásily k jiné než české národnosti. Toto ustanovení však bylo v některých případech obcházeno. Ženy – státní občanky České republiky - se účelově hlásily k jiné než české národnosti jen z toho důvodu, aby mohly užívat příjmení v jiném než českém jazyce.⁵¹ z těchto dvou forem příjmení může nositelka příjmení užívat jen jednu formu, kterou si zvolí při podání žádosti, a ta se uvede v matričním dokladu.

---

⁵¹ HENYCH, V. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2002, s. 164

3.3.9 Příjmení partnerů podle zákona o registrovaném partnerství

Zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o registrovaném partnerství“), byla s účinností od 1. července 2006 uzákoněna forma společného soužití dvou osob stejného pohlaví.

Jak již bylo řečeno, při uzavírání manželství mohou snoubenci prohlásit, že příjmení jednoho z nich, bude jejich příjmením společným nebo že jeden z manželů spolu s příjmením společným bude užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení ani zákon o registrovaném partnerství však možnost užívat společné příjmení nebo příjmení zdvojené partnerům nedává.

Pokud by tedy partneři chtěli společné soužití signalizovat navenek užíváním společného příjmení, musel by jeden z partnerů podat žádost o změnu svého příjmení na příjmení svého partnera podle ustanovení zákona o matrikách, jménu a příjmení.

Příjmení žen se podle zákona o registrovaném partnerství zapisuje v souladu s pravidly českého pravopisu.

Při zápisu prohlášení lze na základě žádosti ženy, již se prohlášení týká, uvést v knize registrovaného partnerství její příjmení v mužském tvaru, jde-li o:

- cizinku,
- občanku, která má bydliště v cizině,
- občanku, jejíž partnerka je cizinka, nebo
- občanku, která je jiné než české národnosti.

Žádost o užívání příjmení v mužském tvaru lze podat u příslušného matričního úřadu. Podání žádosti není nijak časově omezeno a lze ji tedy podat i zpětně, byl-li již zápis prohlášení v knize registrovaného partnerství proveden.

3.3.10 Transkripce příjmení

Zápis příjmení cizince do příslušného svazku matričních knih zákon o matrikách, jménu a příjmení výslovně neupravuje, pouze v § 57 uvádí, že listiny vydané orgány cizího státu, které platí v místě, kde byly vydány, za veřejné listiny a které jsou

podkladem pro zápis v matriční knize, se předkládají s úředním překladem do českého jazyka.

Nařízení vlády č. 594/2006 Sb., o přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy, ve znění nařízení vlády č. 100/2007 Sb., stanovuje závazná pravidla pro přepis znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy. Přepis znaků latinky je stanoven v příloze č. 1 k tomuto nařízení. Přepis znaků cyrilice je stanoven v příloze č. 2 k tomuto nařízení.

3.4 Změna jména a příjmení

Výše byly popsány případy, jakým způsobem se nabývá jméno, popř. jména, a příjmení, v jakém podobě lze jména a příjmení užívat a zapsat do matričních knih, za jakých podmínek lze užívat více jmen nebo příjmení a také případy, v jakých může dojít ke změně jména nebo příjmení s ohledem na určité životní situace jako je uzavření manželství, rozvod, osvojení apod.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení však umožňuje změnu jména a příjmení i v jiných případech, ve kterých se postupuje podle úpravy obsažené v § 72 až 79.

3.4.1 Změna jména

Jméno, popřípadě jména, lze změnit fyzické osobě pouze na základě její žádosti. Pokud by se žádost týkala změny jména, popř. jmen, nezletilých osob, podávají tuto žádost jejich zákonní zástupci, zpravidla se bude jednat o rodiče nezletilého dítěte.

Žádost o změnu jména, popř. jmen, nezletilého dítěte musí tedy podat oba rodiče a na jménu, popř. jménech, se musí dohodnout. Pokud by jeden z rodičů s podáním žádosti o změnu jména, popř. jmen, nesouhlasil, pak je třeba postupovat podle ustanovení zákona o rodině. V běžných záležitostech může dítě zastupovat kterýkoli z rodičů. V případě záležitostí, které jako běžné označit nelze jako je např. změna jména, však nemůže rozhodnout jen jeden rodič. Nedohodnou-li se rodiče o podstatných

věcech při výkonu rodičovské zodpovědnosti, rozhodne soud. Souhlas jednoho z rodičů s podáním žádosti o změnu jména tedy může být nahrazen rozhodnutím soudu.⁵²

Není-li jeden z rodičů znám, je-li pravomocným rozhodnutím soudu zbaven rodičovské zodpovědnosti nebo je mu výkon rodičovské zodpovědnosti pozastaven, anebo je-li pravomocným rozhodnutím soudu zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je jeho způsobilost k právním úkonům omezena, pak je k podání žádosti oprávněn druhý z rodičů.

Pokud se žádost týká fyzické osoby starší 15 let, vyžaduje se ke změně jména, popř. jmen, její souhlas.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení vymezuje negativně případy, ve kterých změnu jména, popř. jmen, nelze povolit, žádá-li fyzická osoba:

- mužského pohlaví o změnu na jméno ženské nebo naopak,
- o změnu jména na jméno zkomolené, zdrobnělé nebo domácké,
- o změnu na jméno, které má žijící sourozenec společných rodičů.

Důvody jsou tedy shodné s těmi, pro které by nebylo možné zapsat jméno do knihy narození. Stejně tak v případě, že vzniknou pochybnosti o správné pravopisné podobě jména, je žadatel povinen předložit doklad vydaný znalcem.

Změna jména, popř. jmen, se rovněž nepovolí, jestliže by byla v rozporu s potřebami a zájmy nezletilého. Rozpor s potřebami a zájmy nezletilého je však značně neurčitý a těžko definovatelný. V důvodové zprávě k zákonu o matrikách, jménu a příjmení je uvedeno, že si v této věci může matrikář vyžádat i znalecký posudek z oboru dětské psychologie či vyjádření orgánu péče o nezletilé.

3.4.2 Změna příjmení obecně

Příjmení lze změnit fyzické osobě pouze na základě její žádosti, případně žádosti jejích zákonných zástupců, pokud se jedná o změnu příjmení osoby, která nemá plnou způsobilost k právním úkonům.

---

⁵² HENYCH, V. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2002, s. 167 - 168

Na rozdíl od změny jména, kdy zákon uvádí důvody, pro které nelze změnu příjmení povolit, vymezuje zákon o matrikách, jménu a příjmení důvody, pro které lze změnu příjmení povolit, pozitivně.

Změna příjmení se povolí zejména tehdy, jde-li o příjmení:

- hanlivé,
- směšné,
- je-li pro to vážný důvod.

V případě příjmení hanlivého nebo směšného je třeba, aby matriční úřad postupoval při posuzování žádosti s maximální pečlivostí a s pochopením. Posoudit, zda je příjmení hanlivé nebo směšné, by nemělo v praxi činit větší obtíže. Bude se jednat zejm. o příjmení pocházející z vulgárních výrazů nebo příjmení, které označují vzhledové nebo tělesné vlastnosti člověka, a tím vzbuzují ve společnosti nechtěnou pozornost, vyvolávají nežádoucí asociace nebo jejich nositeli působí jiné obtíže.

Pokud dojde při posuzování žádosti matriční úřad k závěru, že se o příjmení hanlivé nebo směšné jedná, musí žádosti vyhovět. V opačném případě by měl matriční úřad své rozhodnutí náležitě odůvodnit.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení upravuje možnost požádat o změnu příjmení z jiného vážného důvodu, tento pojem však nedefinuje a matriční úřad je tedy v tomto případě, nucen aplikovat neurčitý právní pojem. Otázkou je, zda se při rozhodování o žádosti uplatní správní uvážení.

„Mezi postupem orgánu při aplikaci norem s neurčitými právními pojmy a realizací diskreční pravomoci je podstatný rozdíl, i když v obou případech má orgán určitou míru volnosti. Při interpretaci neurčitých právních pojmů se uvážení orgánu zaměřuje na konkrétní skutkovou podstatu a její vyhodnocení. Objasní si význam neurčitého pojmu a jeho rozsah a hodnotí skutečnosti konkrétního případu z toho hlediska, zda je lze zařadit do rámce vytvořeného rozsahem neurčitého právního pojmu.“⁵³

---

⁵³ HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 87

Dalším vodítkem by mohla být dikce zákona o matrikách, jménu a příjmení, který v tomto případě stanoví, že „změna příjmení se povolí“, je-li pro to vážný důvod, nikoliv „může povolit“, jak tomu bývá zpravidla v případě, že zákonodárce vymezuje diskreční pravomoc orgánu.

Lze se však setkat s názorem, že se v tomto případě jedná o správní uvážení: „v tomto případě je dán matričnímu úřadu velký prostor ke správnímu uvážení, zda žádosti vyhovět nebo nevyhovět. Pokud matriční úřad žádost zamítne, musí v odůvodnění rozhodnutí uvést poklady pro vydání rozhodnutí, úvahy, kterými se řídil při jejich hodnocení a při aplikaci neurčitého právního pojmu a přesvědčivě uvést důvody zamítnutí.“⁵⁴

3.4.3 Změna příjmení za trvání manželství

Změna příjmení za trvání manželství je možná, k takové změně se však vyžaduje souhlas obou manželů. V úvahu připadají následující situace.

- Manželé mají společné příjmení - je-li povolena změna příjmení jednomu z nich, vztahuje se tato změna i na příjmení druhého manžela a příjmení jejich nezletilých dětí. Souhlas dětí starších 15 let se v tomto případě nevyžaduje. Na zletilé děti manželů se změna jejich společného příjmení vztahovat nebude. Nesouhlas jednoho z manželů s podáním žádosti nelze nahradit rozhodnutím soudu, neboť by to bylo v rozporu se smyslem ustanovení § 8 zákona o rodině i ustanovení § 73 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení.⁵⁵
- Manželé mají různá příjmení - v tomto případě může být manželům povolena změna příjmení pouze na příjmení jednoho z manželů, který s touto změnou vyslovil souhlas. Nelze si tedy zvolit příjmení třetí. Mají-li manželé - rodiče dítěte různá příjmení, změna příjmení toho z manželů, jehož příjmení má nezletilý, se bude vztahovat i na nezletilého. Ani v tomto případě se nevyžaduje souhlas dítěte staršího 15 let. Na nezletilé děti se tato změna příjmení nevztahuje.

---

⁵⁴ MOTEJL, O. a VALÁŠEK, M. *Matriční úřady*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2008. s. 44

⁵⁵ HENYCH, V. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2002, s. 170

- Manželé mají společné příjmení a jeden z nich užívá a na druhém místě uvádí příjmení předchozí – manželům může být povolena změna pouze společného příjmení. Je vyloučeno, aby manžel, který užívá a na druhém místě uvádí příjmení předchozí, si změnil jen toto příjmení.

3.4.4 Změna příjmení osob, které uzavřeli registrované partnerství

Jak již bylo řečeno, osoby při uzavření partnerství nemohou prohlásit, že příjmení jednoho z nich, bude jejich příjmením společným nebo že jeden z manželů spolu s příjmením společným bude užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení problematiku společného příjmení partnerů neřeší a tedy ani nevylučuje, aby u jednoho partnera došlo na základě žádosti ke změně dosavadního příjmení na příjmení druhého partnera.

Je zcela pochopitelné, že by i osoby žijící v registrovaném partnerství, stejně jako osoby žijící v manželství, mohli chtít svůj zákonný svazek prezentovat navenek užíváním stejného příjmení. Dle mého názoru se jedná o „vážný důvod“ a matriční úřad by tedy měl takové žádosti o změnu příjmení vyhovět.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení řeší alespoň otázku zápisu příjmení, které bylo změněno, do knihy registrovaného partnerství. U fyzických osob, které změnilly osobní stav a kterým byla povolena změna rodného příjmení, se povolená změna příjmení zapíše v knize registrovaného partnerství. Matriční úřad v důsledku změny příjmení vydá žadateli nový doklad o partnerství.

Dále je třeba upozornit na fakt, že v případě zániku partnerství rozhodnutím soudu partner nemá právo prohlásit před matričním úřadem po nabytí právní moci rozhodnutí o zániku partnerství, že přijímá opět své dřívější příjmení. Toto právo přísluší jen rozvedenému manžel. V případě, že by partner po zániku partnerství chtěl opět užívat své dřívější příjmení, musel by opět postupovat cestou žádosti o změnu příjmení. Dle mého názoru by měl být zánik partnerství opět vyhodnocen matričním úřadem jako „vážný důvod“ a žádosti by mělo být vyhověno.

3.4.5 Změna jména a příjmení osoby, která není občanem České republiky

Fyzické osobě, která není občanem České republiky, lze povolit změnu jména nebo příjmení, jen má-li povolen trvalý pobyt podle zvláštních právních předpisů na území České republiky. Cizincům, kteří u nás trvalý pobyt povolen nemají, nemůže být při podání žádosti o změnu jména nebo příjmení vyhověno.

Jedinou situací kdy může dojít ke změně příjmení cizince, který u nás nemá povolen trvalý pobyt, je případ, kdy žádost o změnu příjmení podává jeho manžel, který je občanem České republiky. Pokud bude matričním úřadem žádosti vyhověno, změna příjmení se bude vztahovat i na tohoto cizince.

K této žádosti musí žadatel připojit doklad o tom, že podle právního řádu domovského státu manžela - cizince, tento stát uzná změnu příjmení, pokud se má změna příjmení vztahovat i na tohoto cizince.

3.4.6 Změna jména a příjmení v souvislosti se změnou pohlaví

Změnu pohlaví transsexuálních⁵⁶ pacientů nově upravuje zákon č. 73/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů. Ke změně pohlaví podle tohoto zákona může dojít pouze na základě žádosti fyzické osoby starší 18 let a kladného stanoviska odborné komise.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení upravuje problematiku užívání jména a příjmení fyzické osoby, u níž probíhá změna pohlaví v § 72 odst. 5.

„Fyzické osobě, u níž probíhá změna pohlaví, povolí matriční úřad užívat neutrální jméno a příjmení na základě její žádosti a potvrzení zdravotnického zařízení, u něhož léčba pro změnu pohlaví probíhá.“

Neutrálním jménem může být např. jméno Nikola nebo René, neutrálním příjmením např. Dolejší nebo Hořejší apod.

Matriční úřad je povinen žádosti vyhovět, pokud k ní bylo přiloženo potvrzení zdravotnického zařízení, u něhož léčba pro změnu pohlaví probíhá.

---

⁵⁶ Transsexualitu je možno vymezit jako poruchu sexuální identifikace, kdy jedinec, který je normálně tělesně vyvinutý ve smyslu jednoho pohlaví, se cítí být příslušníkem pohlaví druhého.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení tedy řeší pouze situaci, kdy ještě ke změně pohlaví nedošlo. Z toho vyplývá, že v případě, že již je změně pohlaví došlo, může fyzická osoba požádat o změnu jména, přičemž změna jména se nepovolí, pokud by se jednalo o jméno zkomolené, zdobné nebo domácké nebo o jméno, které má žijící sourozenec společných rodičů. Stejně tak by matriční úřad nevyhověl žádosti fyzické osoby mužského pohlaví, která by žádala zapsání ženského jména a naopak.

Změnu pohlaví lze bezpochyby považovat za „vážný důvod“ pro změnu příjmení.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení rovněž stanoví, že do matriční knihy se zapisuje mj. změna jména nebo příjmení a další skutečnosti, jimiž se mění a doplňují zápisy v matriční knize. K těmto skutečnostem patří i změna pohlaví.

Změna pohlavní nepůsobí zpětně. Původní údaje o pohlaví osoby tedy zůstávají zachovány. Ochrana soukromí dotčených osob je zaručena tím, že do matriky a sbírky listin mohou v tomto případě nahlížet a činit si výpisy pouze osoby, jichž se zápis týká, členové její rodiny, její sourozenci a zplnomocnění zástupci, a dále orgány státu, pokud tak budou činit pro úřední potřebu.

Změna jména a příjmení v souvislosti se změnou pohlaví má ovšem ještě další důsledky. Tato skutečnost se musí nutně promítnout i do údajů v identifikačních dokladech, rodném čísle nebo v jiném kódu a současně také úředních evidencích, jakými jsou evidence obyvatel, evidence vedené zdravotními pojišťovnami nebo orgány sociálního zabezpečení.⁵⁷

3.4.7 Procesní úprava změny jména a příjmení

O povolení změny jména nebo příjmení rozhoduje na základě písemné žádosti ve správním řízení matriční úřad, v jehož správním obvodu je žadatel přihlášen k trvalému pobytu. U nezletilých dětí rozhoduje matriční úřad v místě trvalého pobytu dítěte. Pokud žadatel, popřípadě nezletilé dítě, na území České republiky nemá trvalý pobyt, je příslušný k projednání žádosti matriční úřad podle místa posledního trvalého pobytu na území České republiky, a pokud není ani takový pobyt, je příslušný k projednání žádosti Úřad městské části Praha 1.

---

⁵⁷ MATES, P. *Ochrana soukromí ve správním právu*. 2. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 127

Jen v případě, že jsou pro to závažné důvody, může matriční úřad postoupit žádost k vyřízení matričnímu úřadu, v jehož knize narození je jméno nebo příjmení, které má být změněno, zapsáno. Tyto vážné důvody je třeba vždy posuzovat individuálně. Jeden z důvodů by měl být však uznán vždy, a to když osvojitelé žádají o povolení změny jména osvojence, jehož osvojení je zapsáno v matriční knize v jiném matričním obvodu, než jsou osvojitelé přihlášení k trvalému pobytu, a tímto chtějí zajistit, aby v místě jejich trvalého pobytu bylo případně utajeno, že se jedná o dítě osvojené.⁵⁸

Žádost o povolení změny jména nebo příjmení musí obsahovat:

- jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodné příjmení, datum a místo narození, případně datum a místo uzavření manželství nebo partnerství žadatele,
- rodné číslo,
- místo trvalého pobytu žadatele, popřípadě nezletilého dítěte,
- jméno, popřípadě jména, nebo příjmení, které si žadatel zvolil,
- jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodné příjmení, datum a místo narození manžela, popřípadě nezletilých dětí, vztahuje-li se změna jména, nebo příjmení i na tyto fyzické osoby,
- údaj o státním občanství žadatele, nebo nezletilého dítěte,
- odůvodnění.

K žádosti o povolení změny jména, nebo příjmení musí být přiložen:

- rodný, popřípadě oddací, list žadatele, nebo nezletilého dítěte, popřípadě doklad o uzavřeném partnerství,
- jde-li o osoby rozvedené, pravomocný rozsudek o rozvodu manželství,
- jde-li o osoby, jejichž partnerství zaniklo, pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství, anebo úmrtní list zemřelého partnera,
- jde-li o osoby ovdovělé, úmrtní list,
- doklad o místu trvalého pobytu na území České republiky,
- doklad o státním občanství,
- souhlas fyzické osoby starší 15 let, jde-li o změnu jejího jména, popřípadě jmen a příjmení.

---

⁵⁸ HENYCH, V. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2002, s. 170

K žádosti o povolení změny jména nebo příjmení nezletilého dítěte musí být dále přiložen písemný souhlas druhého rodiče nebo pravomocné rozhodnutí soudu nahrazující tento souhlas. Není-li souhlas činěn před matričním úřadem, musí být podpis na souhlasu s uvedenou změnou úředně ověřen. Souhlas není třeba předkládat, pokud druhý rodič zemřel (v tom případě se k žádosti přiloží jeho úmrtní list), pokud byl druhý rodič zbaven rodičovské zodpovědnosti nebo byl-li výkon jeho rodičovské zodpovědnosti pozastaven, popřípadě pokud byl zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jehož způsobilost k právním úkonům byla omezena (v tom případě se k žádosti přiloží pravomocný rozsudek), nebo není známo místo trvalého pobytu druhého rodiče.

Matriční úřad jako správní orgán je povinen rozhodnout ve věci bez zbytečného odkladu. Pokud nelze rozhodnutí vydat bezodkladně, je správní orgán povinen vydat rozhodnutí nejpozději do 30 dnů od zahájení řízení, tedy od podání žádosti. Ve zvlášť složitých případech rozhodne nejdéle do 60 dnů.⁵⁹ Nelze-li rozhodnout v této lhůtě, může ji přiměřeně prodloužit odvolací orgán.⁶⁰ Matriční úřad je povinen o tom uvědomit účastníky řízení.

V případě, že bylo žádosti o změnu jména nebo příjmení vyhověno, rozhodnutí nabude právní moci a matriční úřad vydá žadateli nové matriční doklady, na základě kterých si fyzická osoba, jíž se změna jména nebo příjmení týká, požádá o vydání nových dokladů totožnosti - občanského průkazu, cestovního dokladu, průkazu o povolení k pobytu, průkazu žadatele o udělení azylu, průkazu o povolení k pobytu azylanta.

Pokud žádosti vyhověno nebylo, je v dané věci možno podat odvolání, které se podává ve lhůtě 15dnů ode dne oznámení rozhodnutí u matričního úřadu, který napadené rozhodnutí vydal. Odvolacím orgánem je v tomto případě krajský úřad, do jehož správního obvodu spadá matriční úřad, který rozhodnutí vydal. Jestliže krajský úřad dojde k závěru, že napadené rozhodnutí je v rozporu s právními předpisy nebo že je nesprávné, napadené rozhodnutí nebo jeho část zruší a věc vrátí k novému projednání matričnímu úřadu (v odůvodnění tohoto rozhodnutí vysloví krajský úřad právní názor,

---

⁵⁹ Viz § 71 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰ Viz § 80 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

jímž je matriční úřad při novém projednání věci vázán; proti novému rozhodnutí lze podat odvolání], anebo napadené rozhodnutí nebo jeho část změnit. Neshledá-li krajský úřad důvod pro některý z postupů výše uvedených, odvolání zamítne a napadené rozhodnutí potvrdí.

3.5 Pravomocná rozhodnutí cizího státu ve věci změny jména a příjmení občana České republiky

V případě, že ke změně příjmení občana České republiky dojde za trvání manželství s cizincem v době, kdy měl občan na území cizího státu povolen trvalý pobyt, jsou pravomocná rozhodnutí cizího státu v této věci platná bez dalšího i na území České republiky.

Při určení, zda se jedná o trvalý pobyt na území cizího státu či nikoliv, je třeba vycházet z platných právních předpisů tohoto státu. V daném státě však nemusí být pobyt upraven terminologicky shodně s právní úpravou v České republice, je však rozhodné, že se obsahově jedná o stejné nebo alespoň podobné instituty. V případě pochybností by se mělo vycházet z předpokladu, že občan na území cizího státu trvalý pobyt v rozhodné době měl. Není podstatné, zda občan současně měl či neměl trvalý pobyt i na území České republiky. Cizozemský doklad o povolení změny příjmení by měl splňovat alespoň formální náležitosti stanovené právními předpisy a mohl tak být považován za veřejnou listinu.⁶¹

Pravomocná rozhodnutí cizího státu ve věci změny příjmení občana, ke kterým došlo za trvání manželství s cizincem v době, kdy neměl občan na území cizího státu trvalý pobyt, jsou platná i na území České republiky poté, co ministerstvo uzná jejich platnost.

Rozhodnutí o změně jména nebo příjmení občanů vydaná orgány cizího státu jsou platná i pro orgány České republiky bez ohledu na výše uvedené, stanoví-li tak mezinárodní smlouva.

---

⁶¹ HENYCH, V. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2002, s. 175 - 176

Takovou je Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o úpravě některých otázek na úseku matrik a státního občanství.⁶² Ze smlouvy vyplývá, že bez dalšího ověření jsou na území obou smluvních stran platná rozhodnutí o povolení změny jména nebo příjmení, vydaná příslušným orgánem smluvní strany. Jedinou podmínkou je trvalý pobyt na území smluvní strany v době vydání rozhodnutí. V případě manželů a rodičů a dětí postačí, že podmínku trvalého pobytu splňuje alespoň jeden z nich.

Ve smlouvě je dále stanoveno, že orgány jedné smluvní strany zasílají oznámení o rozhodnutích o změně jména a příjmení orgánům druhé smluvní strany, je-li v jejich matričních knihách zapsáno narození, případně uzavření manželství, aby změna jména nebo příjmení mohla být zapsána i v těchto matričních knihách.

3.6 Oprava zápisu jména a příjmení

Opravou zápisu v matriční knize se rozumí opravení chybných či nesprávných údajů v zápisu, dodatečném zápisu, nebo dodatečném záznamu v této knize.

Chybné nebo nesprávné údaje zjištěné v zápise jsou speciálně označeny tak, že je matrikář podtečkuje nebo podčárkuje a správné údaje uvede před jeho uzavřením v oddíle "Záznamy a opravy před podpisem" nebo po jeho uzavření v oddíle "Dodatečné záznamy a opravy".

Jsou-li v matriční knize zapsány chybné údaje o jménu, popřípadě jménech, příjmení, popřípadě rodném příjmení, provede se oprava zápisu podle druhopisu matriční knihy, nebo sbírky listin, popřípadě podle zápisu, který je uveden v knize narození. Takové chyby mohou vznikat zejm. nesprávným přepisem z podkladů, na základě kterých byl zápis proveden.

Pokud byly v matričním dokladu uvedeny chybné údaje, pak je příslušný matriční úřad povinen vydat fyzické osobě matriční doklad nový. Správný poplatek podle zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů se v tomto případě nevybírání.

---

⁶² Ve sbírce zákonů je tato smlouva publikována pod č. 235/1995

Může však nastat situace, že nositel jména nebo příjmení, které bylo v matričním dokladu zapsáno chybně, bude chtít takovou podobu jména nebo příjmení i nadále užívat z toho důvodu, že tyto údaje má uvedeny v dokladech totožnosti, např. v občanském průkazu. Současná právní úprava však tuto situaci neumí řešit jiným způsobem, než podáním žádosti o povolení změny jména nebo příjmení.

Oprava příjmení v matričním zápise se podle názoru Veřejného ochránce práv týká pouze osoby, která o opravu požádala, nikoliv též dalších osob, jejichž příjmení byla v důsledku této chyby rovněž zapsána v matričních zápisech v jiné podobě, než v jaké měla být zapsána správně. Opravu jména a příjmení v matričním zápise podle názoru veřejného ochránce práv provést pouze na žádost.⁶³

3.7 Správní poplatky na úseku jména a příjmení

Správní poplatky jsou upraveny zákonem č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Přílohou tohoto zákona je sazebník, v němž jsou uvedeny jednotlivé úkony, které podléhají zpoplatnění. Sazebník v jednotlivých položkách rovněž obsahuje případné osvobození od poplatku, úkony, které nejsou předmětem poplatku, zmocnění správního úřadu při stanovení výše poplatku, popřípadě i poznámky, které upravují podrobnosti k jednotlivým úkonům. Správní poplatky na úseku jména a příjmení můžeme nalézt v položkách 11 a 154 sazebníku.

Za změnu příjmení hanlivého, výstředního, směšného, zkomoleného, cizojazyčného nebo za změnu na dřívější příjmení se vybírá poplatek ve výši 100 Kč a změnu jména nebo příjmení v ostatních případech poplatek ve výši 1 000 Kč.

Od poplatku je osvobozena:

- změna příjmení, k níž dochází prohlášením rozvedeného manžela, že přijímá opět své dřívější příjmení nebo příjmení rodné, popřípadě, že upouští od užívání společného příjmení vedle příjmení dřívějšího, byla-li tato skutečnost oznámena do jednoho měsíce po nabytí právní moci rozsudku o rozvodu (jedná se však o lhůtu prekluzivní, v případě jejího zmeškání bude za tuto změnu vybírán poplatek ve výši 1 000 Kč),

---

⁶³ MOTEJL, O. a VALÁŠEK, M. *Matriční úřady*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2008. s. 37

- změna nebo oprava jména osvojených dětí (za povolení změny příjmení dítěte svěřeného do náhradní rodinné péče na příjmení poručníka nebo pěstouna, na společné příjmení poručníků nebo pěstounů anebo příjmení dohodnuté pro jejich vlastní děti, pokud poručníky nebo pěstouny jsou prarodiče nebo sourozenci rodičů nezletilých dětí se však poplatky vybírá, a to ve výši 100 Kč),
- změna, kterou je nutno provést v důsledku nesprávných nebo neúplných zápisů v matrice,
- změna jména a příjmení osoby v případě změny pohlaví,
- změna jména, popřípadě jmen a příjmení fyzické osoby, která je státním občanem České republiky a současně státním občanem jiného členského státu Evropské unie, na podobu, jakou jí umožňuje užívat právo a tradice druhého členského státu.

V případě změny příjmení manželů, rodičů nebo rodiče a jejich nezletilých dětí na společné příjmení a změny příjmení více nezletilých dětí téhož rodiče se vybírá jen jeden poplatek.

Poplatky vyměřuje, vybírá a vymáhá správní úřad příslušný k provedení úkonu. Na úseku jména a příjmení se bude jednat o matriční úřad, který bude o změně jména nebo příjmení rozhodovat.

3.8 Přestupky na úseku jména a příjmení

Skutkovou podstatu přestupku a následnou sankci za porušení povinnosti na úseku jména a příjmení upravuje zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“), ve svém § 42c.

V § 61 zákona o matrikách, jménu a příjmení je stanoveno, že fyzická osoba má povinnost užívat v úředním styku jméno, popřípadě jména, která jsou uvedena na matričním dokladu, který jí byl matričním úřadem vydán.

Do 30. června 2008⁶⁴ svědčila povinnost užívat jméno (popřípadě jména) a příjmení, zapsaná v matričních dokladech vydaných českým matričním úřadem pouze

---

⁶⁴ Dne 1. července 2008 nabyla účinnosti novela zákona o matrikách, jménu a příjmení č. 239/2008 Sb.

státním občanům České republiky. Neužíval-li tedy cizinec v úředním styku jméno (jména) či příjmení zapsaná v jeho českých matričních dokladech do 30. června 2008, nebylo možno takové jednání kvalifikovat jako přestupek na úseku jména a příjmení.⁶⁵

Přestupku se dle § 42c odst. 1 písm. c) zákona o přestupcích, dopustí ten, kdo úmyslně neužívá při úředním styku jméno, popřípadě jména nebo příjmení, která jsou uvedena v rodném nebo oddacím listu vydaném matričním úřadem v České republice nebo jiným příslušným úřadem.

K odpovědnosti za přestupek tedy nestačí zavinění z nedbalosti a úmysl je vždy nutno obviněnému z přestupku prokázat, což může být velmi složité.

Za přestupek podle § 42c odst. 1 písm. c) zákona o přestupcích lze uložit pokutu do 5 000 Kč.⁶⁶ S ohledem na obecnou úpravu ukládání sankcí obsaženou v § 11 zákona o přestupcích, lze dovodit že za tento přestupek by bylo možno uložit i sankci napomenutí (nikoliv však souběžně s pokutou). Od uložení sankce lze také v rozhodnutí o přestupku upustit, jestliže k nápravě pachatele postačí samotné projednání přestupku.

Podle § 10 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, jsou správní orgány věcně příslušné jedna a rozhodovat ve věcech, které jim byly svěřeny zákonem nebo na základě zákona. Věcnou příslušnost k projednávání přestupků na úseku jména a příjmení však zákon o matrikách, jménu a příjmení nestanoví, a je tedy nutné vycházet ze zákona o přestupcích, konkrétně z § 53 odst. 1, podle kterého obce projednávají přestupky proti pořádku ve státní správě ve věcech, které jsou jim svěřeny. Působnost na úseku matrik, jména a příjmení není svěřena všem obcím, ale pouze těm, které jsou matričním úřadem.⁶⁷ Věcně příslušným správním orgánem k projednávání přestupků na úseku jména a příjmení jsou tedy obce s matričním úřadem.

Místně příslušným správním úřadem bude obec s matričním úřadem, v jejímž územním obvodu byl přestupek spáchán a nelze-li místo spáchání přestupku spolehlivě zjistit, projedná ho ten správní orgán, v jehož územním obvodu pachatel přestupku má nebo naposledy měl trvalý pobyt.⁶⁸

---

⁶⁵ Gronwaldtová Wagnerová, P., Morávková, J. *Statusové věci občanů*. Praha : ASPI, 2009. s. 29.

⁶⁶ Viz § 42c odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷ Jejich výčet nalezneme ve vyhlášce č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁸ Viz § 55 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

4 Vybraná rozhodnutí soudů ve věci jména a příjmení

4.1 Rozbor rozsudku Nejvyššího správního soudu ČR č.j. 4 As 52/2004-77 a jeho důsledky

4.1.1 Související právní úprava

Jedním z problémů, se kterým se mohou matriční úřady při své činnosti setkat, je zápis příjmení žen. Podle § 69 odst. 1 zákona o matrikách, jménu a příjmení se příjmení žen tvoří v souladu s pravidly české mluvnice.

V jediném vydání zákona o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami z roku 2002 se uvádí: „Je přitom zcela nerozhodné, zda jde o zápis příjmení narození dítěte ženského pohlaví či jeho matky do svazku knihy narození, nebo zda jde o zápis příjmení v souvislosti s uzavíráním manželství (nevěsty, její matky či matky ženicha), nebo zda jde o příjmení zapisované zemřelé osobě ženského pohlaví. Stejně tak je nerozhodné státní občanství žen, jichž se zápis týká.“⁶⁹ Z uvedeného tedy vyplývá, že příjmení ženy musí být tedy do matriční knihy zapsáno vždy v souladu s pravidly české mluvnice.⁷⁰

4.1.2 Popis případu, o němž Nejvyšší správní soud rozhodoval

Jedno z rozhodnutí matričního úřadu, které bylo vydáno na základě výše uvedeného, se stalo předmětem soudního přezkumu v rámci správního soudnictví.

V uvedeném případě matriční úřad nevyhověl žádosti snoubenců o zápis příjmení matky ženicha, která byla státní občankou Spolkové republiky Německo, ve tvaru, který měla zapsaný jak v rodném listu, tak ve veškerých dalších úředních dokladech. Odvolací orgán – krajský úřad pouze změnil výrok matričního úřadu tak, že: „podle ustanovení § 5 a § 87 odst. 2 zákona o matrikách se návrhu o opravu zápisu příjmení matky v tzv. nepřechýlené podobě do matriky – knihy manželství nevyhovuje.“

Žalobě proti tomuto rozhodnutí krajský soud vyhověl, napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému krajskému úřadu k dalšímu řízení. Krajský soud při svém rozhodování vyjádřil názor, že zápis příjmení matky ženicha do matriční knihy

---

⁶⁹ HENYCH, V. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2002, s. 163

⁷⁰ Výjimky v současné době tvoří jen případy uvedené v § 69 odst. 2 a odst. 3 zákona o matrikách, jménu a příjmení

a oddacího listu není aktem konstitutivním, ale ani deklaratorním, proto se v souladu s § 43 odst. 6⁷¹ zákona o matrikách, jménu a příjmení pouze opisuje z úředně přeloženého a ověřeného rodného listu. Podle krajského soudu se ustanovení § 69 zákona o matrikách, jménu a příjmení na daný případ nevztahuje, protože upravuje případy tvorby příjmení zapisovaných do matričních knih. Odvolací orgán – krajský úřad svým rozhodnutím tak nepřipustně rozšířil výklad sporného ustanovení § 69 zákona o matrikách, jménu a příjmení na úkor práv žadatelů o zápis příjmení matky snoubence v nepřechýlené podobě. Soud v odůvodnění rozhodnutí vyjádřil přesvědčení, že v matriční knize i v oddacím listu by měly být uvedeny údaje odpovídající skutečnosti. Svým právním názorem zavázal krajský úřad k provedení opravy příjmení matky snoubence (manžela).

4.1.3 Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR

Proti rozhodnutí krajské soudu podal krajský úřad kasační stížnost, v níž namítal, že krajský soud nesprávně posoudil, zda se ustanovení § 69 na danou věc vztahuje či nikoliv. Krajský úřad trval na tom, že ustanovení § 69 je obecným pravidlem pro podobu příjmení žen při zápisech do matričních knih, ze kterého následující ustanovení udělují výjimky, a že tedy názor soudu, že se toto ustanovení použije jen při tvorbě příjmení, není správný.

Nejvyšší správní soud rozsudkem č.j. 4 As 52/2004-11 tuto kasační stížnost zamítl, neboť podle něj je právní názor vyjádřený v rozhodnutí krajského soudu správný a zákonný. V odůvodnění bylo dále uvedeno, že ustanovení zařazená v dílu 2 zákona o matrikách, jménu a příjmení na daný případ nedopadají, a proto neměla být správními orgány vůbec aplikována. Údaje, tj. příjmení osob, které se netvoří, ale pouze se zapisují do matričních knih, se mají převzít z předložených dokladů, jež mají vlastnosti a právní sílu veřejné listiny.

Krajský soud tedy podle přesvědčení nejvyššího správního soudu postupoval zcela správně, když rozhodnutí krajského úřadu zrušil a zavázal jej k provedení opravy příjmení matky snoubence (manžela) v zápise v matriční knize manželství a v oddacím listu.

---

⁷¹ Ustanovení § 43 odst. 6 bylo s účinností od 15. dubna 2004 zrušeno.

4.1.4 Důsledky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR

Ministerstvo vnitra na výše uvedený rozsudek Nejvyššího správního soudu reagovalo vydáním pokynu č. j. VS – 66/60/2-2006 ve věci zápisu příjmení žen podle cizozemského matričního dokladu.

V tomto pokynu bylo stanoveno, že matriční úřad запиše příjmení ženy, popř. rodné příjmení ženy, podle předložené cizozemské veřejné listiny, popř. listin, tj. nebude aplikovat ustanovení § 69 zákona o matrikách, jménu a příjmení, jde-li o zápis:

- příjmení matky (cizinky) muže nebo ženy, kteří uzavírají manželství, do knihy manželství a na oddacím listu,
- příjmení matky (cizinky) dítěte do knihy narození a na rodném listu dítěte,
- příjmení pozůstalé manželky či partnerky (cizinky) do knihy úmrtí a na úmrtním listu zemřelého manžela či partnerky.

Tento pokyn však nepočítá s možností, že žena může mít příjmení ve tvaru, který neodpovídá pravidlům české mluvnice, i z jiných důvodů. Může se např. jednat o ženu, která si při uzavření manželství ponechala své dosavadní příjmení vytvořené již dříve. Pokyn také zužuje zápis příjmení v nepřechýlené podobě pouze na cizinky. To neodpovídá situaci, že si žena – občanka České republiky, může nechat zapsat příjmení v nepřechýlené podobě, pokud je její manžel cizinec. V tomto případě by také nemělo dojít k zápisu jejího příjmení (např. do oddacího listu jejich dětí) ve tvaru, který odpovídá pravidlům české mluvnice.

4.2 Rozsudek Evropského soudního dvora C-148/02 ve věci Carlos Garcia Avello proti Belgickému státu

4.2.1 Související právní úprava

Smlouva o založení Evropských společenství (dále jen „ES“) obsahovala tuto úpravu:

- článek 12 stanovil, že je zakázána jakákoliv diskriminace na základě státní příslušnosti,

- článek 17 odst. 1 zavedl občanství Unie; Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie, které však státní příslušnost členského státu pouze doplňuje, nikoliv nahrazuje
- článek 17 odst. 2 stanovil, že občané Unie mají práva a povinnosti stanovené touto smlouvou,
- článek 18 stanovil, že každý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených touto smlouvou a opatřeními přijatými k jejímu provedení

4.2.2 Popis případu, o němž Evropský soudní dvůr rozhodoval

Carlos Garcia Avello, španělský státní příslušník, se usadil v Belgii. Využil tedy práva svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států Unie. V Belgii se oženil s Isabelle Weberovou. Za trvání manželství se jim narodily dvě děti, dcera Esmeralda a syn Diego. Obě jejich děti mají dvojí státní občanství – belgické a španělské. Obě děti mají belgický rodný list, kde mají zapsané příjmení Garcia Avello, současně jsou zapsány na konzulárním oddělení španělského velvyslanectví v Bruselu pod příjmením Garcia Weber.

Matriční úřad v Belgii při zápisu příjmení dětí postupoval v souladu s belgickým právem (belgickým občanským zákoníkem), podle kterého platí, že dítě, u kterého bylo určeno otcovství, nese příjmení svého otce, v tomto případě „Garcia Avello“.

Konzulární oddělení však při zápisu příjmení dětí postupovalo podle práva španělského. Příjmení podle španělského práva deklaruje spojení s otcem i s matkou. Dítě narozené za trvání manželství má tzv. zdvojené příjmení, první část příjmení je totožná s první částí příjmení otce, druhá část příjmení je totožná s první částí příjmení matky. Děti podle španělského práva měli příjmení „Garcia Weber“.

Pan Garcia Avello a jeho manželka požádali jakožto zákonní zástupci svých dětí o změnu jejich příjmení na „Garcia Weber“. Tuto žádost odůvodnili odlišnou tvorbou příjmení podle španělského práva a snahou o to, aby měly děti jak v Belgii, tak ve Španělsku stejné jméno. Dále poukazovali na to, že s příjmením „Garcia Avello“ se jeví spíše jako sourozenci svého otce než jeho děti.

Belgické úřady však této žádosti nevyhověly a navrhly rodičům změnu příjmení dětí na „Garcia“. Tento návrh však rodiče odmítly.

Ministr spravedlnosti následně rodiče informoval o zamítnutí jejich žádosti s tím, že vláda neshledala důvody jako dostatečně vážné, aby tuto žádost předala králi⁷² s návrhem, aby tuto změnu příjmení povolil. V tomto dopise rovněž odkazoval na to, že jakákoli žádost za účelem připojení příjmení matky k příjmení otce, pokud jde o dítě, bývá obvykle zamítnuta s ohledem na belgickou právní úprava, podle které nesou děti příjmení svého otce.

Pan Garcia Avello podal návrh na zrušení tohoto rozhodnutí Státní radě Belgie, která se obrátila na soud s předběžnou otázkou:

"Mají být zásady práva Společenství v oblasti evropského občanství a volného pohybu osob, zakotvené zvláště v člancích 17 a 18 Smlouvy o založení Evropského společenství ze dne 25. března 1957, vykládány tak, že brání belgickému správnímu orgánu, kterému byla předložena žádost o změnu příjmení týkající se nezletilých dětí pobývajících v Belgii, které mají dvojí státní občanství, a sice belgické a španělské, přičemž tato žádost není odůvodněna žádnou jinou zvláštní okolností než tím, že by tyto děti měly nést příjmení, jehož by byly nositeli na základě španělského práva a tradice, aby tuto změnu odepřel s uvedením, že tento typ žádosti je „obvykle zamítnut z důvodu, že v Belgii děti nesou příjmení svého otce“, zvláště jestliže postoj obecně přijímaný orgánem vyplývá z toho, že má za to, že přiznání jiného příjmení může v rámci sociálního života v Belgii vyvolat otázky, co se týče rodičovství k dotyčnému dítěti, je-li však pro účely zmírnění znevýhodnění spojených s dvojím státním občanstvím žadatelům, kteří se nacházejí v takové situaci, navrhováno, aby přijali jen první příjmení otce, a může-li být výjimečně, jestliže existuje málo hraničních určovatelů souvisejících s Belgií nebo jestliže je třeba zavést jednotnost příjmení mezi členy rodiny, přijato příznivé rozhodnutí?"

4.2.3 Rozhodnutí Evropského soudního dvora

Soud nejprve zkoumal, zda tento případ spadá do rozsahu působnosti práva Společenství. V této souvislosti soud zdůraznil, že pravidla upravující příjmení osoby sice spadají do pravomoci členských států, avšak členské státy musejí při výkonu této pravomoci dodržovat právo Společenství, a že účelem občanství Unie (čl. 17 ES) není

---

⁷² Změnu příjmení může v Belgii výjimečně povolit král, shledá-li důvody, které byly v žádosti o změnu příjmení, jako vážné.

rozšířit věcnou působnost ES na vnitrostátní situace, které nemají žádnou souvislost s právem Společenství. V tomto případě však soud souvislost s právem Společenství shledal, neboť děti Carlose Garcii Avella jsou státními příslušníky členského státu a legálně pobývají na území jiného členského státu, a že proti tomuto závěru nelze namítat, že dotyčné osoby mají rovněž státní příslušnost členského státu, ve kterém pobývají od svého narození.

Soud dále zkoumal, zda články 12 ES a 17 ES brání tomu, aby belgický správní orgán zamítl žádost o změnu příjmení v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení.

Zásada zákazu diskriminace vyžaduje, aby se srovnatelnými situacemi nebylo zacházeno odlišně a s odlišnými situacemi nebylo zacházeno stejně. V tomto případě je nesporné, že s osobami, které kromě belgické státní příslušnosti mají i státní příslušnost jiného členského státu, je zacházeno stejně jako s belgickými státními příslušníky, neboť belgické úřady osobám, které mají kromě jiného i belgické státní občanství, obvykle změnu příjmení z výše uvedeného důvodu nepovolují.

Na rozdíl od osob, které mají pouze belgickou státní příslušnost, belgičtí státní příslušníci, kteří mají rovněž španělskou státní příslušnost, nesou různá příjmení s ohledem na odlišnou právní úpravu. Soud odkázal i na stanovisko generálního advokáta, který k tomu uvedl, že je nesporné, že taková situace spočívající v různých příjmeních může dotyčné osoby vážným způsobem znevýhodňovat v profesní i soukromé sféře, přičemž takové znevýhodnění vyplývá zejména z obtíží dosáhnout toho, aby v členském státě, jehož jsou dotyčné osoby státními příslušníky, měly akty nebo dokumenty vystavené na příjmení uznané v jiném členském státě, jehož jsou rovněž státními příslušníky, právní účinky.

Belgický stát k tomu uvedl, že povolit změnu příjmení lze jen za zcela výjimečných okolností, které v tomto případě splněny nejsou, a dále uvedl, že poškození práv dětí žalobce ve věci v původním řízení je omezeno v rozsahu, v němž se mohou v každém případě dovolávat své španělské státní příslušnosti a příjmení přiznaného podle španělského práva v každém členském státě s výjimkou Belgie.

Žádný z těchto důvodů však soud neshledal jako dostatečně způsobilý ospravedlnit spornou praxi belgických úřadů.

S ohledem na výše uvedené úvahy odpověděl soud na předběžnou otázku tak, že: *„články 12 ES a 17 ES musejí být vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby za takových okolností, jako jsou okolnosti ve věci v původním řízení, správní orgán jednoho členského státu odmítl vyhovět žádosti o změnu příjmení týkající se nezletilých dětí pobývajících v tomto státě, které mají dvojí státní občanství uvedeného státu a jiného členského státu, jestliže předmětem této žádosti je, aby tyto děti mohly nést příjmení, jehož by byly nositeli na základě práva a tradice druhého členského státu.“*

4.2.4 Srovnání Rozhodnutí Evropského soudního dvora C-148/02 ve věci Carlos Garcí Avello proti Belgickému státu s právní úpravou České republiky

Zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů, stanoví, že k pozbytí státního občanství České republiky nedojde v případech, kdy došlo k nabytí cizího státního občanství v souvislosti s uzavřením manželství se státním občanem cizího státu nebo v případech, kdy k nabytí cizího státního občanství došlo narozením. I podle práva České republiky tedy může nastat situace, že fyzická osoba bude mít dvojí státní občanství.

Podle ustanovení zákona o rodině musí při uzavření manželství snoubenci souhlasně prohlásit, zda příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, či zda si ponechají svá dosavadní příjmení nebo zda spolu s příjmením společným bude jeden z nich užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí. Děti mají společné příjmení rodičů nebo příjmení jednoho z nich, určené dohodou při uzavření manželství. Jde-li o dítě, jehož příjmení nebylo takto určeno a jehož rodiče mají příjmení různá, dohodnou se rodiče o příjmení dítěte a oznámí to matričnímu úřadu, mohou však volit pouze příjmení, které v době, kdy k dohodě došlo, má jeden z rodičů nebo dítě.

V případě, že by došlo k uzavření manželství v České republice mezi španělským státním příslušníkem panem Garcíem Avello a českou státní příslušnicí paní Weberovou, jejich děti by mohly podle českého práva mít příjmení po otci „García Avello“ nebo po matce „Weber“, a to jak v přechýlené, tak v nepřechýlené podobě.

Zákon o matrikách, jménu a příjmení ani zákon o rodině tedy neumožňuje dítěti, které je českým státním občanem a současně státním občanem jiného členského státu Evropské unie, zapsat příjmení podle *„práva a tradice druhého členského státu“*.

V případě, že by rodiče dětí měli zájem na tom, aby jejich dětem bylo zapsáno příjmení v podobě „Garcia Weber“, museli by postupovat cestou podání žádosti o změnu příjmení dětí podle ustanovení § 72 odst. 2 zákona o matrikách, jménu a příjmení.

Skutečnost, že rodiče žádají o změnu příjmení dětí na podobu, kterou jsou oprávněny užívat podle „*práva a tradice členského státu*“, jehož jsou státní příslušníci, by měla být vyhodnocena jako „*vážný důvod*“ a matriční úřad by měl této žádosti vyhovět.

Je však otázkou, zda nová podoba příjmení dětí „Garcia Weber“ není v rozporu s ustanovením § 70 zákona o matrikách, jménu a příjmení, kde je stanoveno, že dítě, které je občanem České republiky může užívat více příjmení pouze v případě, jde-li o příjmení dítěte po jeho rodičích, kteří jsou oprávněni užívat více příjmení. Pod toto ustanovení však nelze daný případ podřadit, neboť příjmení „Garcia Weber“ bylo vytvořeno z příjmení obou rodičů.

Ani tento argument by však neměl při rozhodování o změně příjmení převážít, aby byl zachován význam výše uvedeného rozhodnutí Evropského soudního dvora.

Závěr

O otázce, do jaké míry by mělo být jméno a příjmení fyzické osoby závislé na její vůli a vůli jejích zákonných zástupců a do jaké míry by měl do této sféry zasahovat stát, nebude panovat ve společnosti shoda.

Dle mého názoru stát do problematiky jména a příjmení zasahuje přiměřeným způsobem. Rodiče mají v současné době na výběr z několika tisíc jmen českého i cizího původu. Proces tvoření jmen však stále pokračuje, další jména mohou být do matričních knih zapsána na základě znaleckého posudku. Příjmení signalizuje spojení s rodinou, dítě tedy může nést pouze společné příjmení rodičů nebo příjmení jednoho z nich. Ke změně příjmení však v průběhu života běžně dochází v souvislosti s uzavřením manželství, rozvodem, osvojením apod. Může však nastat i situace, kdy nositel jména nebo příjmení nebude s jejich podobou spokojen nebo mu dokonce bude jejich podoba způsobovat potíže. Jméno si může fyzická osoba změnit prakticky kdykoliv a z jakéhokoliv důvodu. Změna příjmení se naproti tomu povoluje jen ze zákonem stanovených důvodů. Zákon rovněž umožňuje užívání více jmen a více příjmení.

Právní úpravu jména a příjmení obsaženou v zákoně o matrikách, jménu a příjmení a v zákoně o rodině hodnotím celkově jako dostačující a zcela odpovídající historickému vývoji úpravy těchto institutů na našem území.

I přes to však považuji úpravu některých otázek za problematickou nebo nedostačující.

Podle mého názoru česká právní úprava jména a příjmení nedostatečně reflektuje členství České republiky v Evropské unii. Jak se ukázalo na případu Carlos Garcia Avello proti Belgickému státu, právní úprava určení příjmení dítěte, které má dvojí státní občanství, nepočítá s možností zapsat dítěti příjmení do knihy narození podle práva členského státu, jehož je dítě rovněž státním příslušníkem. Umožňuje pouze, a to nepřímo, dosáhnout požadované změny příjmení na základě žádosti o změnu příjmení. Řešení spatřuji v nové úpravě určení jména a příjmení v případech, kde je přítomen cizí prvek.

Zcela nedostačující je dle mého názoru právní úprava nebo spíše „neúprava“ společného příjmení osob, které uzavřeli registrované partnerství. Při uzavření manželství mají snoubenci právo souhlasně prohlásit, že příjmení jednoho z nich bude

jejich příjmením společným. Partneři toto právo nemají. Jedinou možností jak mohou partneři docílit toho, aby měli stejné příjmení, je, že jeden z nich podá žádost o změnu příjmení na příjmení druhého partnera. Správným řešením by dle mého názoru bylo, aby při uzavření partnerství měli partneři stejnou možnost volby společného příjmení jako manželé, a za předpokladu, že by si ponechal každý své příjmení, ale později by chtěl jeden z partnerů své příjmení změnit na příjmení partnerovo, pak by se vyžadoval souhlas partnera, jehož příjmení má být příjmením společným.

S ohledem na fakt, že jméno a příjmení má zejména funkci identifikační, nelze do budoucna očekávat, že by se jejich právní úprava v budoucnu významným způsobem změnila, měla by však dostatečně reagovat na potřeby společnosti.

Seznam použité literatury

Literatura knižní a komentáře:

- ADAMOVIČ, K., MATEŠ, P. *Právní pověry*. 1. vyd. Praha: Linde, 1996, 162 s.
- BENEŠ, J. *O českých příjmeních*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962. 355 s.
- GRONWALDTOVÁ WAGNEROVÁ, P., MORÁVKOVÁ, J. *Statusové věci občanů*. Praha: ASPI, 2009. 564 s.
- HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 837 s.
- HENDRYCH, D. et al. *Právní slovník*. 2. rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, 1320 s.
- HENYCH, V. *Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2002, 693 s.
- HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Zákon o rodině; Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 558 s.
- JURNÍKOVÁ, J. et al. *Správní právo: zvláštní část*. 6. dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 399 s.
- KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?* 5. přepracované a dop. vyd. Praha: Academia, 2010, 783 s.
- KNAPPOVÁ, M. *Příjmení v současné češtině: Jazyková příručka*. 1. vyd. Liberec: AZ Kort, 1992, 185 s.
- MADAR, Z., PLECITÝ, V., VRABEC, J. *Slovník českého práva. I. díl, A-O*. 3. rozš. a podst.přepr.vyd. Praha: Linde, 2002, 983 s.
- MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přeprac. vyd. Praha: Leges, 2010. 640 s.
- MATEŠ, P. *Ochrana soukromí ve správním právu*. 2. vyd. Praha: Linde, 2006, 313 s.
- MOLDANOVÁ, D. *Naše příjmení*. 1. vyd. Praha: MF, 1983, 289 s.
- MOTEJL, O., VALÁŠEK, M. *Matriční úřady*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2008. 134 s.
- SKULOVÁ, S. a kol. *Správní právo procesní*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 279 S.
- SKULOVÁ, S. a kol. *Správní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 428 s.

SVOBODA, J. *Staročeská osobní jména a naše příjmení*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, 317 s.

VEDRAL, J. *Správní řád: komentář*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2012. 1446 s.

Literatura časopisecká:

HENYCH, V. Aktuální problematika statusových práv ve vztahu k matričnímu právu. *Správní právo*, 2003, č. 5-6, s. 257-259.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. Anonymní a utajené mateřství v České republice – utopie nebo realita? *Právní rozhledy*. 2005. č. 2. s. 53 – 57.

MIKULE, V. Základy statusových práv v právu veřejném a přehled jejich současné úpravy. *Správní právo*, 2003, č. 5-6, s. 260-269.

RADVANOVÁ, S. Rodina jako zdroj statusových práv. *Správní právo*, 2003, č. 5-6, s. 250-256.

Právní předpisy České republiky:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 73/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Nařízení vlády č. 594/2006 Sb., o přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy

Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., Obecný občanský zákonník rakouský
Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého
Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky
Vyhláška Ministra vnitra č. 30/1945 Sb., o platnosti ústavního dekretu presidenta republiky ze dne 3. srpna 1944, č. 11 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku
Zákon č. 165/1945 Sb., o poplatkových a dávkových úlevách při změně jména
Zákon č. 21/1948 Sb., o právním postavení snoubenek a nemanželských dětí, pozůstalých po účastnících národního boje za osvobození
Zákon č. 268/1949 Sb., o matrikách
Zákona č. 55/1950 Sb., o užívání a změně jména
vyhláška Ministerstva vnitra č. 479/1950 Ú. I. I

Právo Evropské unie:

Smlouva o založení Evropských společenství v konsolidované verzi

Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/>

Smlouva o fungování Evropské unie v úplném znění

Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/>

Mezinárodní smlouvy:

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (vyhláška MZV č. 120/1976 Sb.)

Úmluva o právech dítěte (sdělení FMZV č. 104/1991 Sb.)

Evropská charta místní samosprávy (sdělení MZV č. 181/1999 Sb.)

Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin (sdělení MZV č. 96/1998 Sb.)

Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o úpravě některých otázek na úseku matrik a státního občanství (sdělení MZV č. 235/1995 Sb.)

Judikatura:

Usnesení Ústavního soudu ze dne 17.10.2002, III.ÚS 339/02

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28.12.2005, č.j. 4 As 52/2004-77

Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/main0col.aspx?cls=JudikaturaExtendedSearch>

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 2.10.2003 ve věci Carlos Garcia Avello v. Belgie, C-148/02

Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/

Internetové zdroje:

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu z. č. 301/2000 Sb. psp.cz [online]

Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=498&CT1=0>

Statistiky a údaje Českého statistického úřadu. czso.cz [online]

Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistiky>

Výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava. fronta.cz [online]

Dostupné z: <http://www.fronta.cz/dokument/hitleruv-vynos-o-zrizeni-protektoratu-cechy-a-morava>

Historie vedení matričních knih u nás. kcprymarov.estranky.cz [online]

Dostupné z: <http://www.kcprymarov.estranky.cz/clanky/historie/demograficke-udalosti-a-zmeny-ve-vedeni-matricnich-knih-u-nas.html>

Rozhodnutí Nejvyššího právního soudu ze dne 3. února 1941. spcp.prf.cuni.cz [online]

Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/judikat/boh/1338-39.htm>

Ostatní zdroje:

Sdělení Ministerstva vnitra, odboru všeobecné správy, ze dne 8. prosince 2006,
č.j. VS – 66/60/2-2006 ve věci: Zápis příjmení žen podle cizozemského matričního
dokladu na základě rozsudku Nejvyššího správního soudu

Resume

This thesis deals with the name and the surname. The names and the surnames are the basic identifying features of a natural person, which distinguish one person from another. Czech law regulates the conditions of use of the name and the surname and the conditions for change of the name and the surname.

The content of the first chapter of this work is to define basic terms - name, surname, registry, registry document. There is also dealing with the fact that natural person has the right to use his name and surname and also has an obligation to use the name and the surname, which is incorporated in the registry, in official communications.

The second chapter is devoted to the development of legal regulation of the names and the surnames in the Czech Republic.

The third chapter is the most important part of this work. This part deals with the way the names and the surnames are determined and written in the registers, the possibility to use two names and two surnames, what ways can change the name or the surname in connection with marriage, divorce, adoption, change of sex. The name and the surname may be changed upon request.

In the last chapter is devoted to an analysis of decisions of Czech courts and the European Court of Justice.